

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V AREÁLU KOSTELA SVATÉHO DUCHA V ČESKÉM DUBU (OKR. LIBEREC)

Jan Prostředník

ÚVOD A LOKALIZACE

V srpnu a září roku 1995 a dále pak v srpnu 1996 proběhl v areálu kostela sv. Ducha v Českém Dubu v souvislosti s plánovanými parkovými úpravami záchranný archeologický výzkum.¹

Zájem celé akce se soustředil na objekt, který je v literatuře spojován se špitálem založeným dle písemných pramenů v roce 1371 Ješkem ze Zvířetic (*Anděl – Technik 1991, 25–26; Edel 1993, 59–60*). Jde o ruinu zděného objektu, která těsně navazuje na severní průčelí kostela sv. Ducha (cca 7,5×14,5 m). Objekt přiléhá podélnou stěnou k západní hradební zdi a prolamuje ji čtyřmi šterbinovými okénky. Dále byla položena sonda vně západního okruhu městského opevnění (před „špitálem“) a sondou byl zkoumán prostor mezi presbytářem kostela sv. Ducha a farou (viz *Prostředník 1996*;² *1996a; 1999*).

Historické jádro Českého Dubu je tvořeno nepravidelným kvadratickým tvarem náměstí s vybihajícím jazykovitým ostrožnou, kam je lokalizována johanitská komenda. Tato ostrožna, vybihajícím jihovýchodně městiště, je obtékána na jihozápadní straně říčkou Ještědkou (IV) a je vyvýšena cca 20–25 m nad okolním terénem. Nadmořská výška lokality se pohybuje mezi 320 a 329 m.³

Geologické a geobotanické poměry okolí Českého Dubu a dějiny archeologického výzkumu byly obšírně publikovány v roce 2005, kdy byla prezentována rozsáhlejší záchranná akce v historickém jádru Českého Dubu spojená s rekonstrukcí hlavního kanalizačního řadu (*Prostředník – Hartman 2005, 653–656*).

METODIKA ZÁCHRANNÉHO ARCHEOLOGICKÉHO VÝZKUMU

Záchranný archeologický výzkum, který se uskutečnil v areálu kostela sv. Ducha a vně západního okruhu městské fortifikace, proběhl formou dvou zjišťovacích a jedné průtahové sondáže. Zjišťovací sondy byly umístěny před presbytářem kostela sv. Ducha (sonda 12/95) a vně západní městské hradby před špitálem (sonda 11/95). Průtahová sonda protнула v ose západ–východ sedimenty v ruině zděné stavby (interpretované jako „špitál“) ve vzdálenosti 1 m od její jižní stěny.

Pro záchranný archeologický výzkum jsme použili standardní výzkumné a dokumentační metody. Stávající stav byl nejprve fotograficky dokumentován. Dále byly vrstvy a výplně historických terénů rozebírány po přirozeném zvrstvení za pomoci škrabky a byly popisovány do kontextových formulářů. Mobilní artefakty a ekofakty byly z uloženin vybírány a evidovány v souladu se zák. č. 122/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Sondy byly dokumentovány jak fotograficky, tak kresebně. Řezy a půdorysy sond byly zakreslovány v měřítku 1:20. Úrovně uloženin byly nivelovány v rámci systému JTSK-balt. Relikty zdí byly dokumentovány kresebně a fotogrammetricky. Sondy byly zaměřeny do celkového plánu.

---

¹ Autor děkuje za pomoc Pavlu Královi.

² V této publikaci byly prezentovány předběžné výsledky archeologického výzkumu v areálu kostela sv. Ducha z let 1995 a 1996. Závěry zde prezentované vycházely pouze ze zběžného seznámení s nálezovým inventářem, přesto mají snahu je příliš zjednodušit a zobecnit. Teprve v této práci dochází k důslednějšimu provázání nálezového inventáře se stratigrafickou situací, statistickému vyhodnocení a následně adekvátní interpretaci.

³ Lokalizace: SMO 1:5000, list Turnov 7-2, sonda 10/95–96: 210 mm od západní sekční čáry a 157 mm od jižní sekční čáry; sonda 11/95: 210 mm od západní sekční čáry a 161 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška 319–320 m; sonda 12/95: 215 mm od západní sekční čáry a 152 mm od jižní sekční čáry, nadmořská výška 324 m.

POPIS A INTERPRETACE NÁLEZOVÉ SITUACE

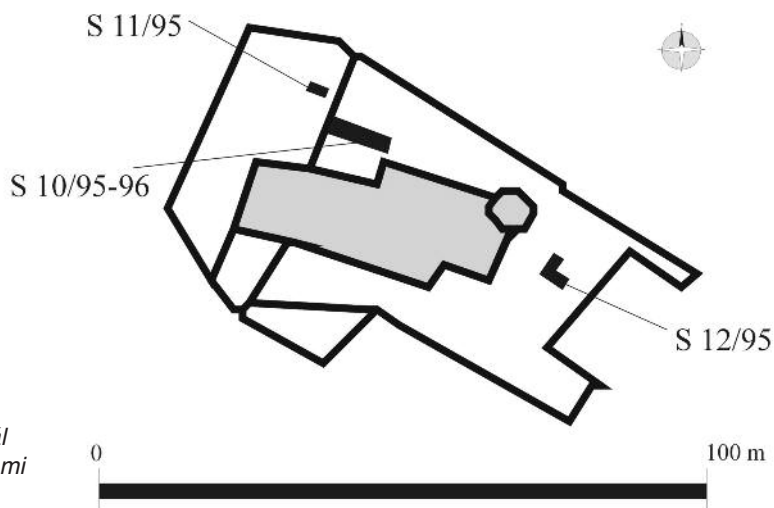
Popis sondy 10/95–96 – popis

Relikty tohoto objektu se nacházejí při severozápadním rohu kostela, přičemž západní stěna špitálu, umístěná na hraně svahu obtékaného potokem Ještědkou, zde těsně přiléhá k zachovalé zdi městského opevnění. Sonda 10/95 o rozměrech 9,6×2,5m byla položena kolmo na zeď městské fortifikace, takže protnula celý interiér „špitálu“, jeho východní stěnu a zasáhla nálezovou situaci před touto východní zdí.

V sondě byla registrována stratigrafická situace o maximální mocnosti 4 m (při západní hranici sondy, sektor c), 3,5 m ve střední části sondy (sektor b) a 2,5 m při východní hranici sondy (sektor a).

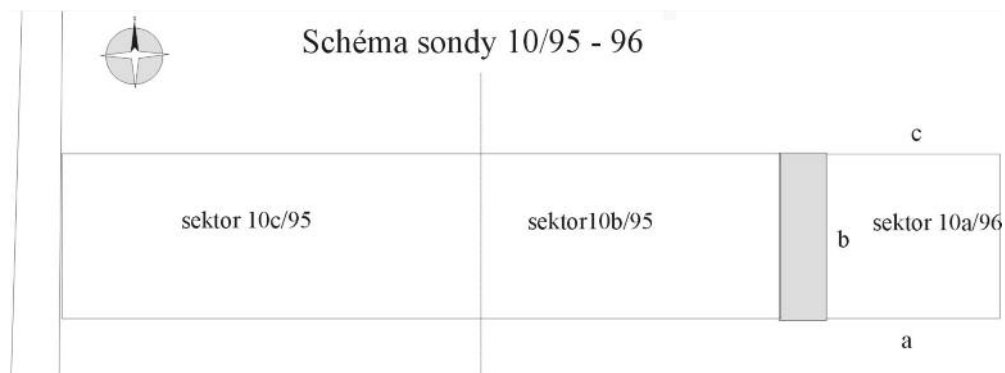
Obr. 1. Český Dub (okr. Liberec). Plán města s vynesnými sondami z let 1994–2003. Kružnicí vymezené sondy 10–12 v areálu kostela sv. Ducha (ZAV 1995 a 1996)

Obr. 2. Český Dub (okr. Liberec). Areál kostela sv. Ducha s vyznačenými sondami 10, 11 a 12/95

Obr. 3. Český Dub (okr. Liberec). Letecký snímek historického jádra města, areál kostela sv. Ducha označen šípkou (foto J. Prostředník, srpen 2003)

Obr. 4. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Rozvržení sektorů v sondě 10

Sonda byla rozdělena na sektory a–c. Sektor a se nacházel na východním okraji sondy (před východní zdi „špitálu“), měl tvar obdélníka o stranách 1×1,6 m (2,4 m). Sektory b a c vyplňovaly sondu v interiéru „špitálu“ a dělily vnitřní prostor na dvě části o shodných délkách 2,8 m.

Popis a interpretace sondy 11/95

Sonda byla umístěna vně západního okruhu městského opevnění cca před objektem ruiny v areálu kostela sv. Ducha. Sonda měla rozměry 1,5×3 m s orientací východ–západ a byla umístěna k vnějšímu líci městské hradby. Stratigrafická situace byla tvořena lineárně deponovanými uloženinami, jejichž sklon a způsob deponie odpovídají jejich vzniku při erozní činnosti. Jde o šest uloženin, které obsahovaly datovací materiál (1101–1106), kontext 1108 představovalo těleso zdi městské hradby, kontext 1107 bylo podloží. Všechny vrstvy obsahovaly chronologicky nesourodý datovací inventář (zlomek keramiky nespíše mladšího pravěku, artefakty z horizontu VS1–NO1), který nemohl objasnit období stavby městské hradby. Na jižním řezu byl u líce zdi objeven vkop (1103), který mohl souviset s nějakou pozdější opravou hradby (srovnej nálezovou situaci v sondě 10/95–96, sektoru c, kontext 1019 ad.). V následujícím roce 1996 byl pracovníkem Severočeského muzea v Liberci objeven na povrchu zasypané sondy 11/95 u jednoho z opadáných řezů mariánský groš z roku 1676 (*Brestovanský – Stará 1998, 62*).

Popis sondy 12/95

Poslední sonda byla umístěna do prostoru mezi polygonální závěr kostela sv. Ducha a faru. Sonda měla tvar dvou kolmo na sebe nasedajících obdélníků, z nichž každý měl rozměry 2,5×4 metry.

Popis kontextů sondy 10/95–96

Sektory 10b–c

Kontext 1001, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,01–0,3 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: ulehlá šedá střední jílovitá hlína; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: 1003; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1002 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,01–0,4 m; procentuální zastoupení JK: 45 %; popis: středně ulehlá šedohnědá tmavá písčito-jílovitá hlína; hrubá komponenta: úlomky cihel – nahodilý výskyt – malé fragmenty; uhlík – nahodilý výskyt – drobtý; kosti lidské – mírný výskyt; pískovec – četný výskyt – velké oblázky; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: 1003; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1003 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,7 m; procentuální zastoupení JK: 30 %; popis: ulehlý žluto šedý střední písek; hrubá komponenta: pískovcové kameny – mírný výskyt – velké oblázky; úlomky cihel, malta, omítka – četný výskyt – střední fragmenty; hranice: dosti ostrá; stratigraficky „pod“: 1001, 1002; stratigraficky „nad“: 1004, 1005, 1006; datace: recent – subrecent; poznámka: na bázi betonová deska, jemnozrnný písek, destrukce zdiva; komentář: „Orlovna“

Kontext 1004 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,02 m; procentuální zastoupení JK: 20 %; popis: ulehlá šedá střední písčitá hlína; hrubá komponenta: drčená malta – četný výskyt – malé fragmenty; úlomky cihel – četný výskyt – střední fragmenty; úlomky pískovcových kamenů – četný výskyt – střední fragmenty; hranice: pozvolná; stratigraficky „pod“: 1003; stratigraficky „nad“: 1006; datace: recent–subrecent; poznámka: podsýpka; komentář: „Orlovna“

Kontext 1004A – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,02 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: kyprá bílá až žlutá světlá písčitá hlína; hrubá komponenta: –; hranice: pozvolná; stratigraficky „pod“: 1004; stratigraficky „nad“: 1006; datace: recent–subrecent; komentář: podsýpka

Kontext 1005 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,65 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: vrstva cihel (podlaha a cihlová zídka); hrubá komponenta: 100 %; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1004, 1004A; stratigraficky „nad“: 1006; datace: recent–subrecent; komentář: podlaha „Orlovny“

Kontext 1006 – sektor b, c, zkoumán 08/95; typ uloženiny: výplň; síla uloženiny: 0,54 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: jímka z cihel; hrubá komponenta: 100 %; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1003; stratigraficky „nad“: 1012, 1013; datace: recent–subrecent; komentář: jímka „Orlovny“

Kontext 1007 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: 30 %; popis: středně ulehlá hnědá tmavá písčitá hlína; hrubá komponenta: drčená malta – četný výskyt – malé fragmenty; úlomky cihel – četný výskyt – střední fragmenty; úlomky pískovcových kamenů – mírný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1006; stratigraficky „nad“: 1009; datace: NO1; poznámka: podsýpka?;

komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1008 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: 90 %; popis: středně ulehlá černá písčito-jílovitá hlína; hrubá komponenta: úlomky cihel – mírný výskyt – drobty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1007; stratigraficky „nad“: 1010; datace: NO1; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

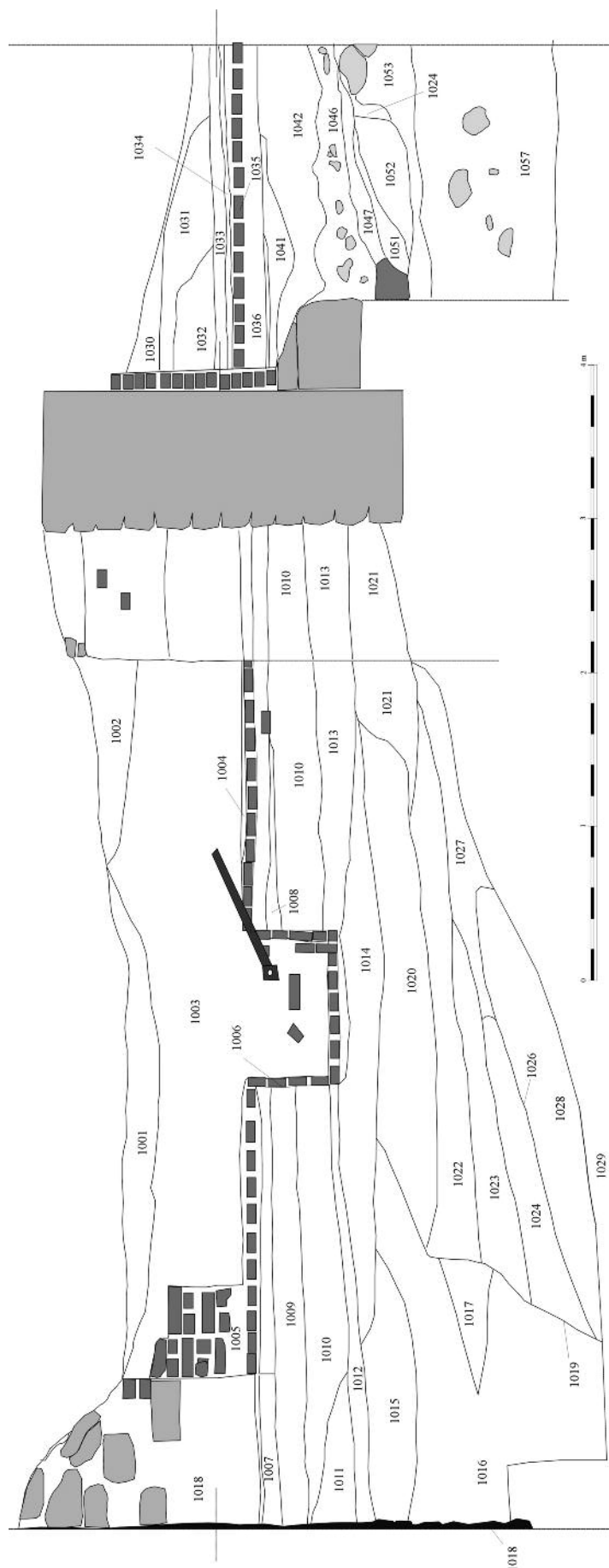
Kontext 1009 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2–0,3 m; procentuální zastoupení JK: 95 %; popis: středně ulehlá hnědá světlá písčito-jílovitá hlína; hrubá komponenta: úlomky cihel – nahodilý výskyt – drobty; uhlík – nahodilý výskyt – drobty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1007; stratigraficky „nad“: 1010; datace: NO1; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1010 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,22–0,32 m; procentuální zastoupení JK: 75 %; popis: středně ulehlý hnědý střední hlinitý písek; hrubá komponenta: úlomky cihel – mírný výskyt – střední fragmenty; uhlíky – mírný výskyt – drobty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1008; stratigraficky „nad“: 1013; datace: NO1; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1011 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,01–0,3 m; procentuální zastoupení JK: 60 %; popis: středně ulehlý šedý světlý hlinitý písek; hrubá komponenta: cihly, malta – mírný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1010; stratigraficky „nad“: 1012; datace: NO1; poznámka: „spadá police s nádobím“; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1012 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,01 m; procentuální zastoupení JK: 10 %; popis: středně ulehlý šedý světlý prachovitý písek; hrubá komponenta: malta a omítka – četný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1010, 1011; stratigraficky „nad“: 1014, 1015; datace: NO1; poznámka: stavební vrstva; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1013 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1–0,3 m; procentuální zastoupení JK: 85 %; popis: středně ulehlý hnědý

Obr. 5. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, sektory 10 a–c. Severní řez stratigrafickou situací

světlý hlinitý písek; hrubá komponenta: úlomky cihel – mírný výskyt – malé fragmenty; malta – nahodilý výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1010; stratigraficky „nad“: 1014,1021; datace: NO1; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1014 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,3–0,4 m; procentuální zastoupení JK: 90 %; popis: středně ulehlý hnědý střední hlinitý písek; hrubá komponenta: kameny – mírný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1012, 1013; stratigraficky „nad“: 1015, 1016, 1020; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1015 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,22–0,4 m; procentuální zastoupení JK: 10 %; popis: středně ulehlá hnědá tmavá jílovitá hlína; hrubá komponenta: kameny – četný výskyt – střední fragmenty; malta a omítka – nahodilý výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1012,1014; stratigraficky „nad“: 1016; datace: VS2; komentář: výplň základového vkopu u městské hradby – VS2

Kontext 1016 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,6 m; procentuální zastoupení JK: 10 %; popis: středně ulehlá žlutobílá světlá jílovitá hlína; hrubá komponenta: kameny – četný výskyt – kameny; malta a omítka – nahodilý výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1014, 1015; stratigraficky „nad“: 1029; datace: VS2; komentář: výplň základového vkopu u městské hradby – VS2

Kontext 1017 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: 10 %; popis: středně ulehlá žlutobílá světlá jílovitá hlína; hrubá komponenta: kameny – četný výskyt – střední fragmenty; malta a omítka – mírný výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1016; stratigraficky „nad“: 1016; datace: VS2; komentář: výplň základového vkopu u městské hradby – VS2

Kontext 1018 – sektor c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 1,2 m; popis: hradební zeď; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: 1019; datace: VS2; komentář: městská hradební zeď – západní okruh

Kontext 1019 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vkop a výplň vkopu; síla uložení: 1 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: základový vkop pro hradební zeď; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1012, 1014; stratigraficky „nad“: 1020, 1022, 1023, 1024, 1028, 1029; datace: VS2; komentář: základový výkopu městské hradby – VS2

Kontext 1020 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: 15 %; popis: středně ulehlý žlutohnědý světlý hlinitý písek; hrubá komponenta: pískovec – četný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1014, 1016; stratigraficky „nad“: 1021, 1022; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1021 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,4 m; procentuální zastoupení JK: 50 %; popis: středně ulehlý žlutohnědý světlý hlinitý písek; hrubá komponenta: pískovec – mírný výskyt – střední fragmenty; malta a omítka – nahodilý výskyt – malé fragmenty; přepálený pískovec – mírný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1013, 1020; stratigraficky „nad“: 1022, 1027; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1022 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: 70 %; popis: středně ulehlá hnědošedá tmavá jílovitá hlína; hrubá komponenta: kameny – mírný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1020,1021; stratigraficky „nad“: 1023,1027; datace:VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

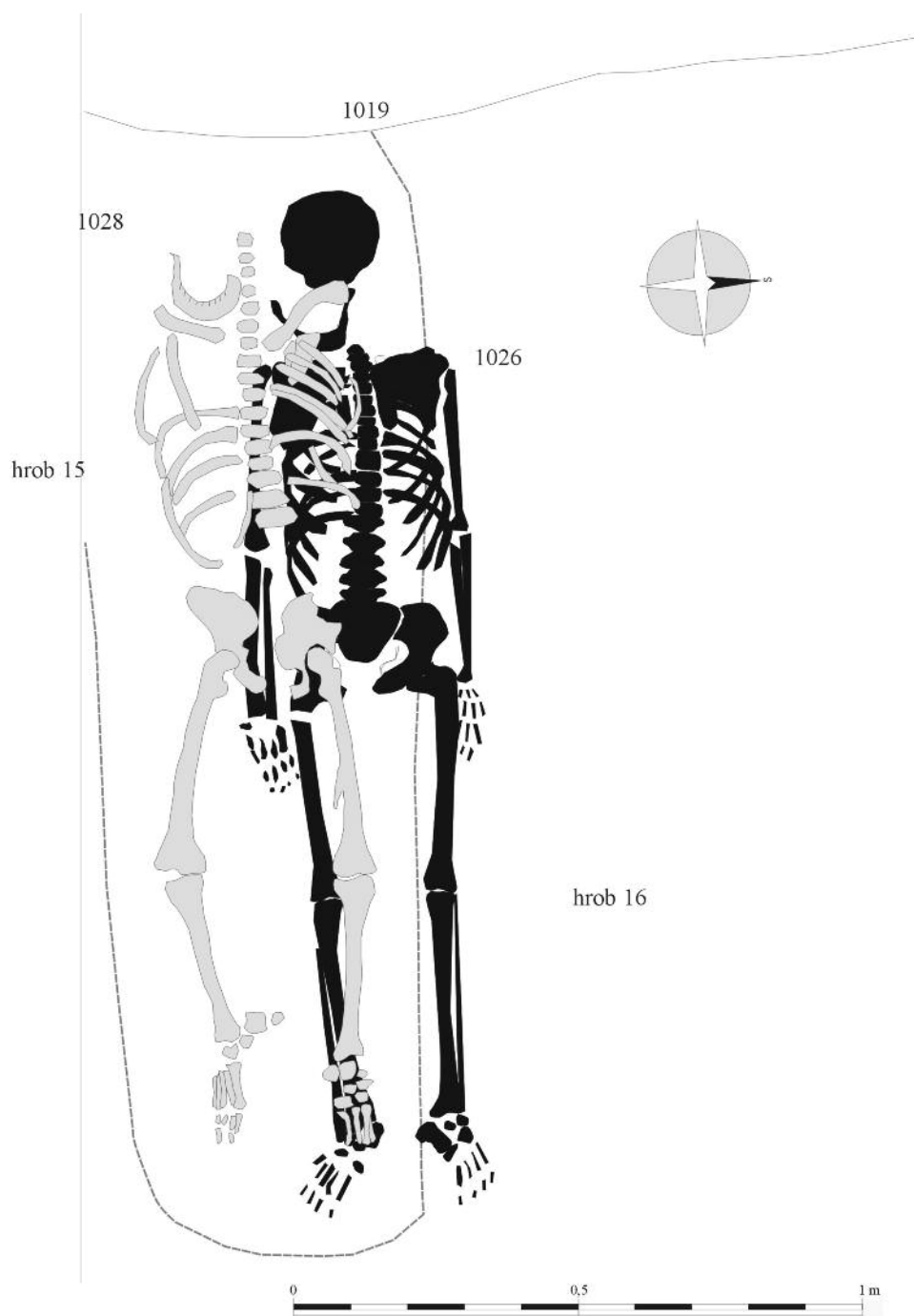
Kontext 1023 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,26 m; procentuální zastoupení JK: 80 %; popis: středně ulehlá žlutá světlá jílovitá hlína; hrubá komponenta: kameny – mírný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1022; stratigraficky „nad“: 1024, 1027; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1024 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: 96 %; popis: středně ulehlá šedá tmavá jílovitá hlína; hrubá komponenta: uhlík – nahodilý výskyt – droby; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1023; stratigraficky „nad“: 1028; datace: VS1–VS1/2; komentář: relikv dřevěné stavby

Kontext 1025 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: výplň; síla uložení: 0,25 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: kostrový hrob (V–Z), hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1028; stratigraficky „nad“: 1029; totožné s kontextem: identická výplň jako uložení 1028; datace: VS1–VS1/2; komentář: hrob 15

Kontext 1025A – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: výplň; síla uložení: cca 0,2–0,3 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: kostrový hrob (V–Z); hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1028; stratigraficky „nad“: 1029; totožné s kontextem: směs uložení 1028 a 1029; datace: VS1–VS1/2; komentář: hrob 16

Kontext 1027 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,05–0,21 m; procentuální zastoupení JK: 85 %; popis: středně ulehlý hnědý tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: kameny – mírný výskyt –

Obr. 6. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, sektory 10 b–c. Projekce kostrových hrobů 15 a 16 zahloubených do uloženin 1028 a 1029 (datace VS1–VS1/2)

střední oblázky; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1022, 1021; stratigraficky „nad“: 1028, 1029; datace: VS1–VS1/2; komentář: relikv dřevěné stavby

Kontext 1028 – sektor b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: 0,2–0,45 m; procentuální zastoupení JK: 85 %; popis: středně ulehlý sytý černý hlinitý písek; hrubá komponenta: kameny – mírný výskyt – střední oblázky; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1024, 1027; stratigraficky „nad“: 1029; datace: VS1–VS1/2; komentář: relikv dřevěné stavby

Kontext 1029 – sektor a, b, c, zkoumán: 08/95; typ uloženiny: vrstva; síla uloženiny: nezjištěna; procentuální zastoupení JK: –; popis: podloží, spraš; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1028, 1027, 1021, 1057; stratigraficky „nad“: –; datace: –

Sektor 10a

Kontext 1030 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,02–0,2 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: středně ulehlá černá tmavá písčité hlína; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: 1031; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1031 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1–0,3 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: kyprý žlutý světlý písek; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1030; stratigraficky „nad“: 1032, 1033; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1032 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,3 m; popis: –; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1031; stratigraficky „nad“: 1033; totožné s kontextem: 1002, 1003; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1033 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; popis: betonová deska; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1030, 1031, 1032; stratigraficky „nad“: 1034; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1034 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,04 m; procentuální zastoupení JK: viz 1004; popis: viz 1004; hrubá komponenta: viz 1004; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1033; stratigraficky „nad“: 1035; totožné s kontextem: 1004; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1035 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,24 m; procentuální zastoupení JK: viz 1005; popis: viz 1005; hrubá komponenta: viz 1005; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1034; stratigraficky „nad“: 1036; totožné s kontextem: 1005; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1036 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,15 m; procentuální zastoupení JK: viz 1008 a 1009; popis: viz 1008 a 1009; hrubá komponenta: viz 1008 a 1009; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1035; stratigraficky „nad“: 1041; totožné s kontextem: 1008, 1009; datace: recent–subrecent; komentář: „Orlovna“

Kontext 1041 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,05–0,15 m; procentuální zastoupení JK: viz 1010; popis: viz 1010; hrubá komponenta: viz 1010; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1036; stratigraficky „nad“: 1042; totožné s kontextem: 1010; datace: NO1; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1042 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,45 m; procentuální zastoupení JK: 70 %; popis: středně ulehlá hnědá světlá jílovitá hlína; hrubá komponenta: úlomky mazanice – mírný výskyt – malé fragmenty; pískovec – nahodilý výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1036, 1041; stratigraficky „nad“: 1046; datace: NO1; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1042A – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,35 m; procentuální zastoupení JK: viz 1042; popis: viz 1042; hrubá komponenta: viz 1042; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1042; stratigraficky „nad“: 1047; totožné s kontextem: 1042; datace: NO1; poznámka: dtto 1042 ve vertikálně posunutém uložení; komentář: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“

Kontext 1046 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1–0,4 m; procentuální zastoupení JK: viz 1020 a 1021; popis: viz 1020 a 1021; hrubá komponenta: viz 1020 a 1021; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1042; stratigraficky „nad“: 1047; totožné s kontextem: 1020, 1021; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1046A – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,3–0,5 m; procentuální zastoupení JK: viz 1020 a 1021; popis: viz 1020 a 1021; hrubá komponenta: viz 1020 a 1021; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1041; stratigraficky „nad“: 1042; totožné s kontextem: 1020, 1021; datace: VS2; komentář: dtto 1046 ve vertikálně posunutém uložení, horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1047 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: 85 %; popis: středně ulehlá červená tmavá jílovitá hlína; hrubá komponenta: hrudky mazanice – četný výskyt – droby; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1046; stratigraficky „nad“: 1051, 1052, 1054; datace: VS2; komentář: stopy žáru – horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1051 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,08 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: středně ulehlá šedá střední jílovitá hlína; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1047; stratigraficky „nad“: 1052; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1052 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,3 m; procentuální zastoupení JK: 85 %; popis: středně ulehlá šedá světlá písčito-jílovitá hlína; hrubá komponenta: čočky bílého jílu – nahodilý výskyt – malé skvrnky; pískovec – mírný výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1047, 1051; stratigraficky „nad“: 1053; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

Kontext 1053 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1–0,5 m; procentuální zastoupení JK: viz 1027; popis: viz 1027; hrubá komponenta: viz 1027; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1052, 1054; strati-

graficky „nad“: 1057; totožné s kontextem: 1027; datace: VS2; komentář: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“

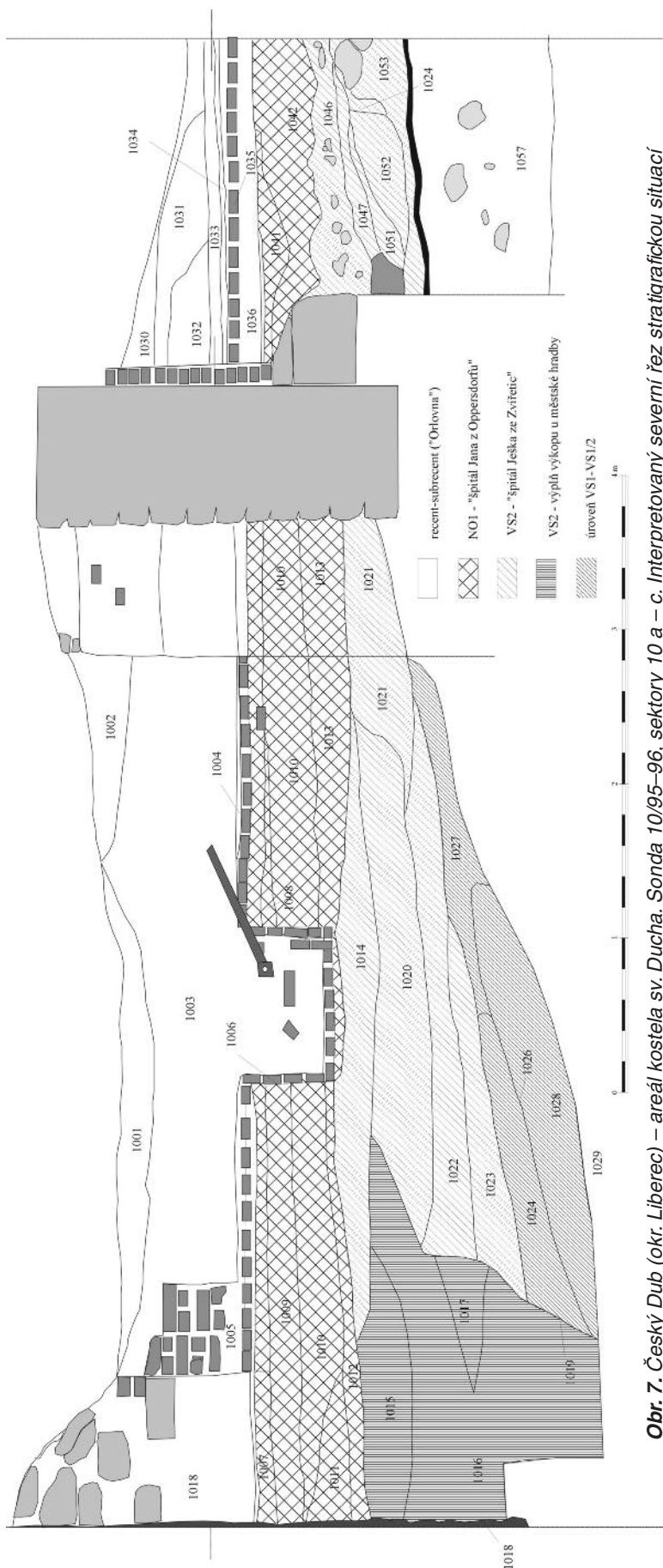
Kontext 1054 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: viz 1027 a 1028; popis: viz 1027 a 1028; hrubá komponenta: viz 1027 a 1028; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1047; stratigraficky „nad“: 1053; totožné s kontextem: 1027, 1028; datace: VS1–VS1/2; komentář: relikv dřevěné stavby

Kontext 1057 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: nelze určit; procentuální zastoupení JK: 60 %; popis: středně ulehlá šedá střední jílovitá hlína; hrubá komponenta: kameny – četný výskyt – malé oblázky; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1053; stratigraficky „nad“: podložní-terasa; datace: –

Kontext 1058 – sektor a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,03–0,04 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: středně ulehlá šedá tmavá jílovitá hlína; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1053; stratigraficky „nad“: 1057; datace: VS1–VS1/2; komentář: bazální uložení datovaná do VS1 (VS1–VS1/2) – nejstarší doklad osídlení na lokalitě, relikv dřevěné stavby

Popisy hrobů v sondě 10/95

Hrob 015. Popis hrobu: Kostra dospělé jedince v anatomické poloze na zádech, v sondě nalezena úplná kostra jedince: dolní čelist, kompletní páteř, neúplný hrudní koš, kompletní dolní končetiny, na vnitřní straně levé stehenní kosti patrný šípovitý nárůstek (délka 8 cm), hrob porušen základovým výkopem pro městské opevnění. Zásyp – kontext 1028 – sytá černá humusovitá, hrubá komp. kameny, oblázky do 10 cm – 15 %. Rozměry hrobu: délka 1,68, šířka 0,41 m, hloubka 2,9–3,2 m; hrobová jáma nezjištěna. Datace: VS1; poznámka: artefakty pocházejí z uložení 1028; komentář: pod kostrou 15 se nacházel ve stejném uložení hrob 16, vzhledem k datování (13.–poč. 14. stol.), lokaci a zejména patologickým změnám na kostře lze hledat souvislost se soudobým rádo-
vým špitálem.

Obr. 7. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, sektory 10 a – c. Interpretovaný severní řez stratigrafickou situací

Obr. 8. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Interiér „špitálu“ po odstranění vegetace před položením sondy 10/95, vlevo západní okruh městské hradby, dole a vpravo relikv koruny jižní a východní zdi ruiny, foto P. Kracík, srpen 1995

Obr. 9. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95, sektor 10c po začistění cihlových patek – základ podlahy orlovny, pohled od jihu ze střechy kostela sv. Ducha, foto P. Kracík, srpen 1995

Hrob 016. Popis hrobu: Kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s rukama podél těla, v sondě nalezena úplná kostra jedince. Zásyp – kontext 1028 – sytá černá humusovitá, hrubá komp. kameny, oblázky do 10 cm – 15 %; hrobová jáma nezjištěna; datace: VS1; poznámka: artefakty pocházejí z uložení 1028; komentář: pod kosterou 15 se nacházel ve stejném uložení hrob 16, vzhledem k datování (13.–poč. 14. stol.), lokaci a zejména patologickým změnám na kostře lze hledat souvislost se soudobým řádovým špitálem.

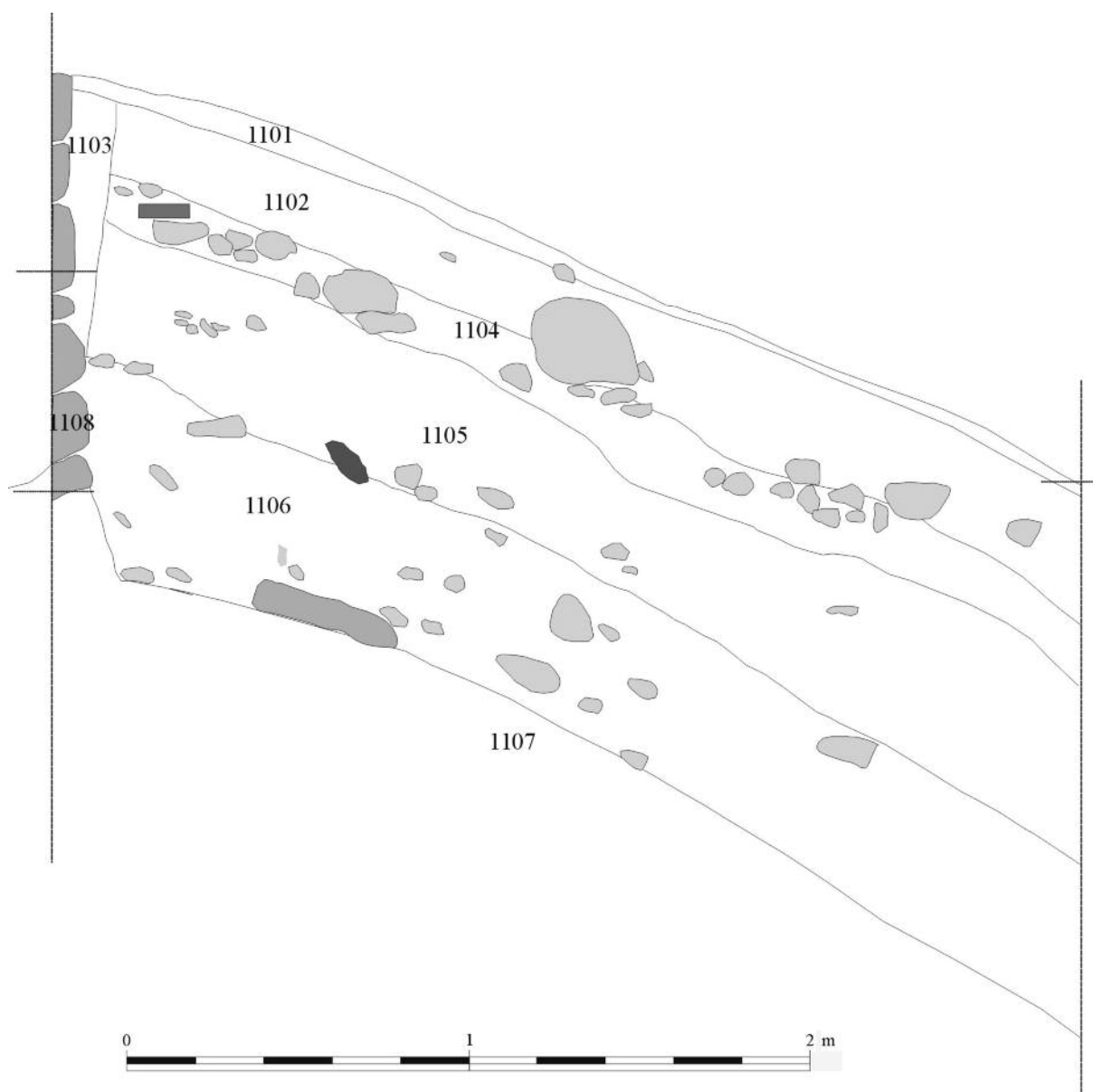
Popis kontextů sondy 11/95

Kontext 1101, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,06 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: drn + středně ulehlý černohnědý tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: 1102,1103; datace: recent–subrecent

Kontext 1102, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: 80 %; popis: středně ulehlý hnědý střední hlinitý písek; hrubá komponenta: hrušky malty – nahodilý výskyt – malé fragmenty; mazanice – nahodilý výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1101; stratigraficky „nad“: 1104; datace: NO1–NO2

Kontext 1103, zkoumán: 08/95; typ uložení: výplň; síla uložení: 0,8 m; procentuální zastoupení JK: 70 %; popis: středně ulehlý hnědý tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: kameny – mírný výskyt – malé fragmenty; hranice: pozvolná; stratigraficky „pod“: 1101; stratigraficky „nad“: 1108; datace: NO1–NO2; komentář: vkop pro zpevnění pilíře zdi

Kontext 1104, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: 85 %; popis: středně ulehlý hnědý tmavý hlinitý písek; v severní části převažuje hnědá hlinito-písečtá s úlomky cihel, v jižní části pak malta s kameny do 12 cm; hrubá komponenta: kameny – nahodilý výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1102; stratigraficky „nad“: 1105; datace: VS2–NO1

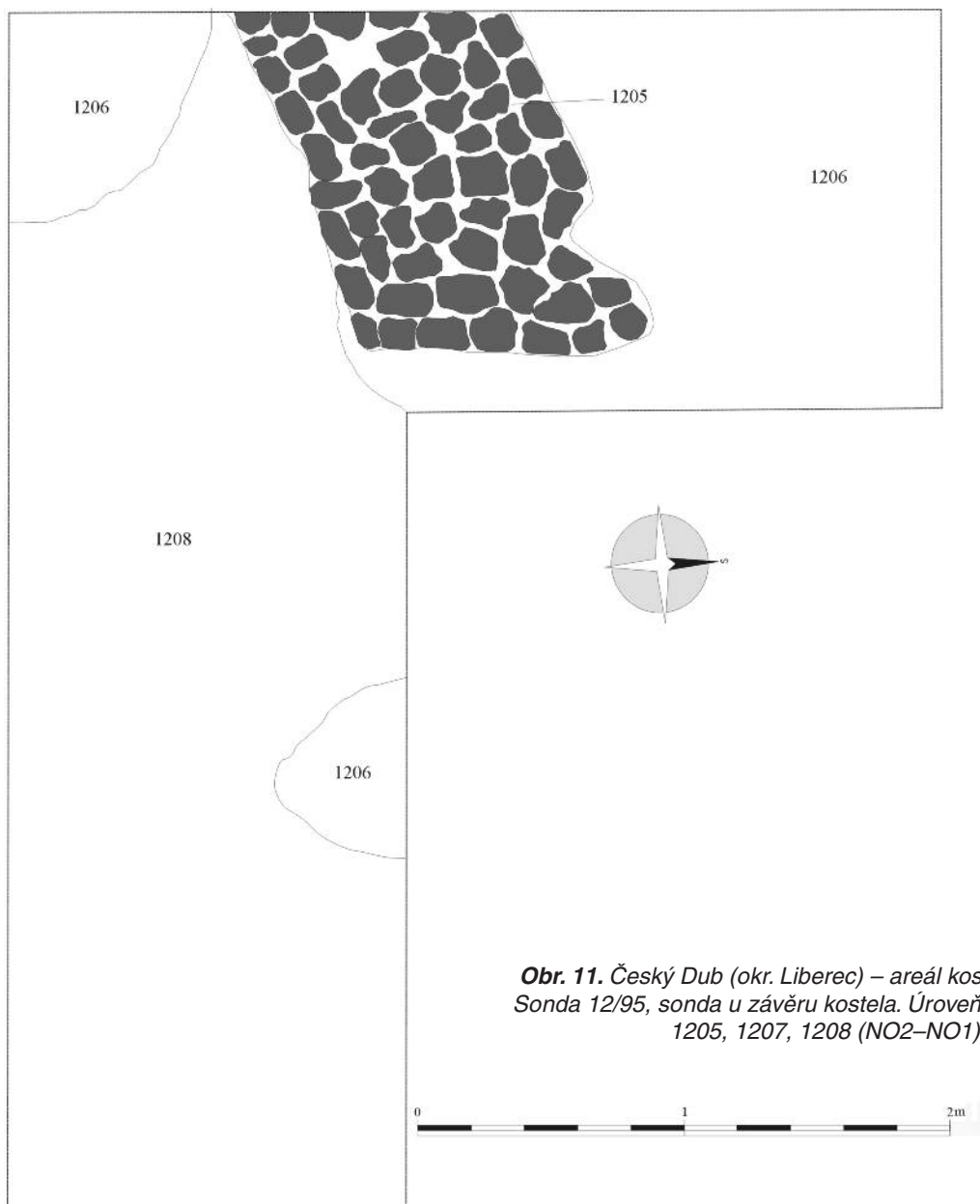
Obr. 10. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 11/95 – sonda u vnějšího líce západní městské hradby. Jižní řez stratigrafickou situací

Kontext 1105, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,25 m; procentuální zastoupení JK: 60 %; popis: středně uhlý hnědý střední hlinitý písek; hrubá komponenta: kamínky – mírný výskyt – malé fragmenty; hrušky malty – nahodilý výskyt – malé fragmenty; mazanice – nahodilý výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1104; stratigraficky „nad“: 1106; datace: VS2–NO1

Kontext 1106, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,2 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: středně uhlý hnědý světlý hlinitý písek; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1105; stratigraficky „nad“: 1107; datace: VS2–NO1

Kontext 1107, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: nelze určit; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: uhlý žlutý střední písčité jílo – podloží; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1106; stratigraficky „nad“: –; datace: –

Kontext 1108, zkoumán: 08/95; typ uložení: zeď; síla uložení: 1,2 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: hradební zeď; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1103; stratigraficky „nad“: 1107; datace: VS2; komentář: městská hradební zeď – západní okruh

Obr. 11. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, sonda u závěru kostela. Úroveň uložení 1205, 1205, 1207, 1208 (NO2–NO1)

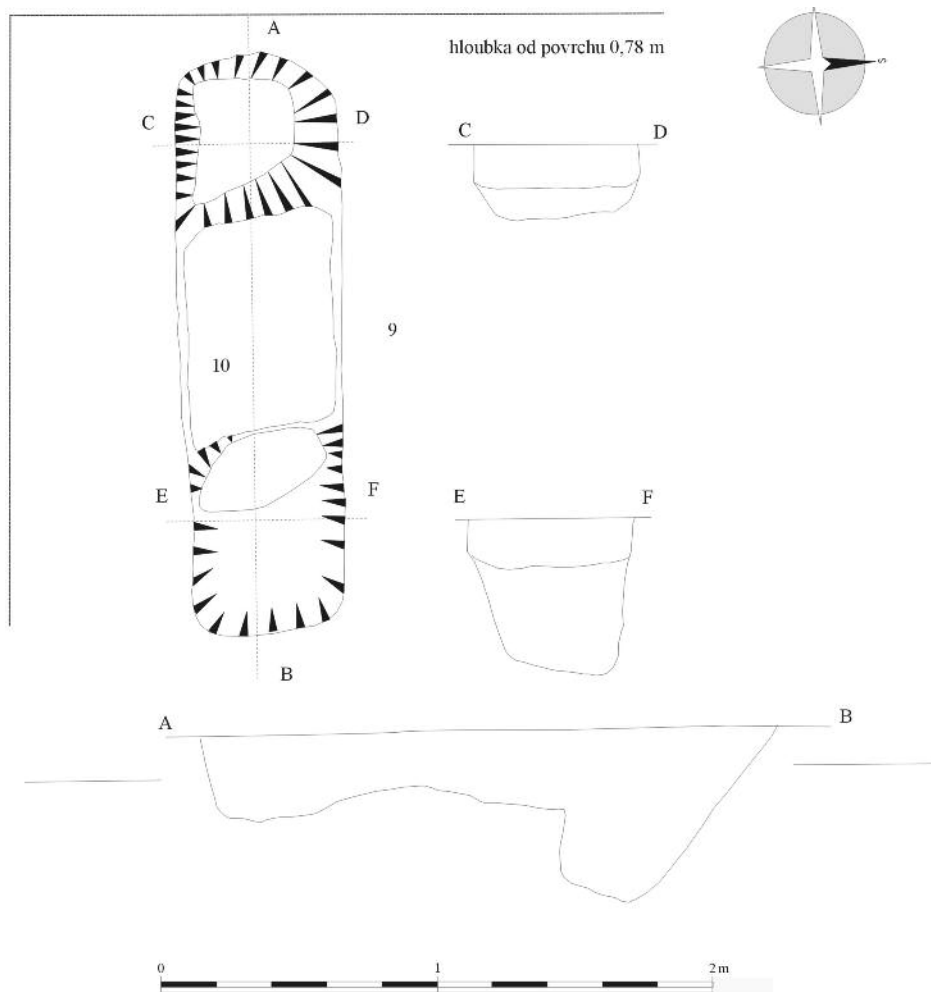
Popis kontextů sondy 12/95

Kontext 1201, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,14 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: středně ulehlý černý tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: 1201a, 1202, 1203, 1206, 1205, 1206a; datace: recent–subrecent

Kontext 1202, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: vrstva cihel; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1201; stratigraficky „nad“: 1203, 1206, 1208; datace: recent; komentář: chodník

Kontext 1203, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,06 m; procentuální zastoupení JK: 85%; popis: středně ulehlý tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: úlomky cihel – mírný výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1202, 1201; stratigraficky „nad“: 1207, 1207a; datace: recent

Kontext 1204, zkoumán: 08/95; typ uložení: výplň vkopu; síla uložení: 0,3 m; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: středně ulehlý hnědý tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: –; stratigraficky „nad“: –; datace: NO2; komentář: kuleťová jamka

Obr. 12. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, sonda u závěru kostela. Půdorys a řezy objektu 1210, ve kterém byly pietně uloženy kosti z narušených hrobů vrcholně až pozdně středověkého hřbitova (NO1)

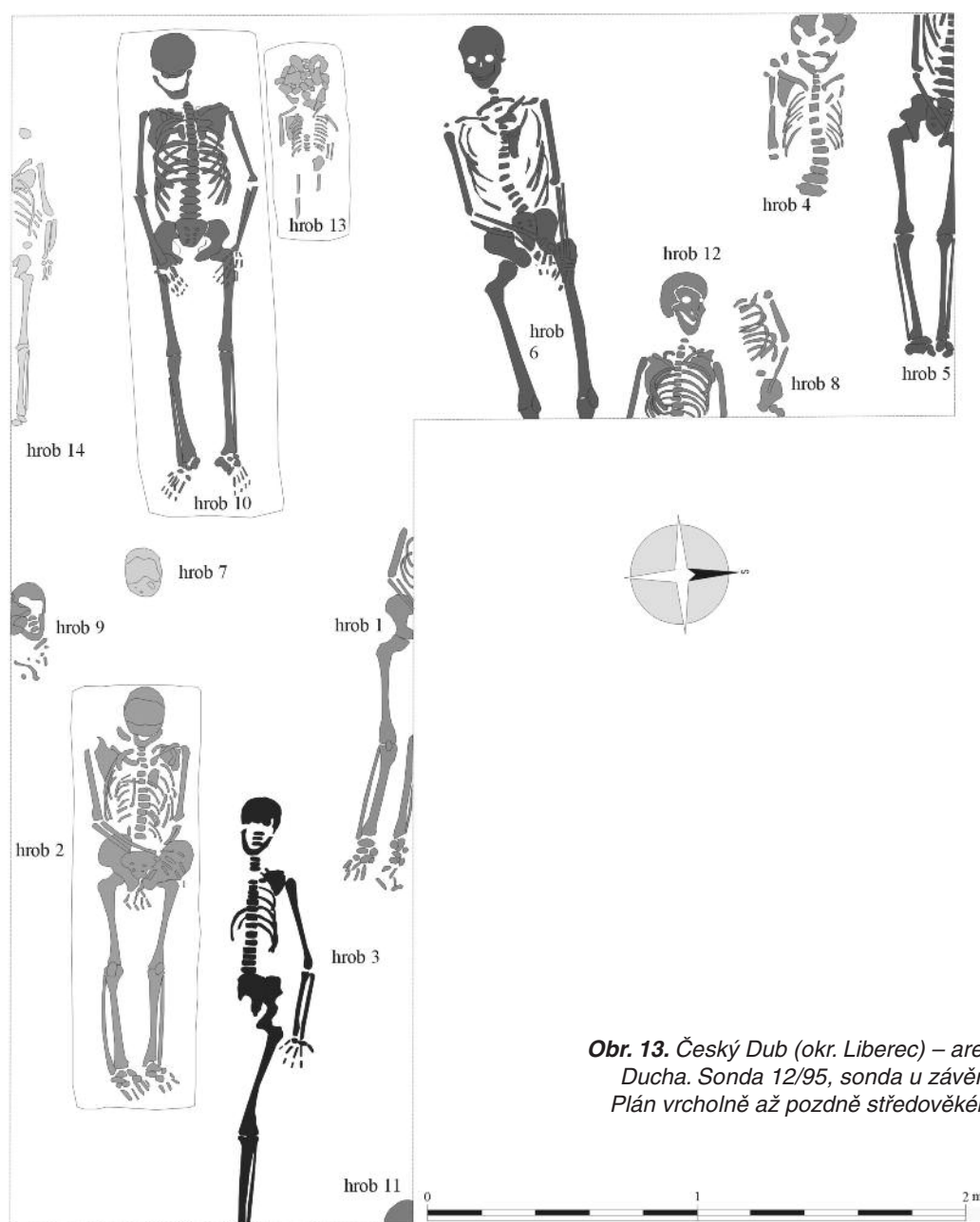
Kontext 1205, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1–0,15 m; procentuální zastoupení JK: 20 %; popis: středně ulehlý žlutý tmavý písek; hrubá komponenta: čedič – četný výskyt – střední fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1201; stratigraficky „nad“: 1208; datace: NO2–recent; komentář: čedičový chodník

Kontext 1206, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: 10 %; popis: ulehlý červený tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: mazanice – četný výskyt – velké fragmenty; uhlík – četný výskyt – drobtý; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1201, 1202; stratigraficky „nad“: 1208; datace: NO2; komentář: požárový horizont (1775?)

Kontext 1206A, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,06 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: ulehlý červený tmavý hlinitý písek; hrubá komponenta: –; hranice: pozvolná; stratigraficky „pod“: 1201; stratigraficky „nad“: 1208; datace: NO2; komentář: zásyp požárovou vrstvou

Kontext 1207, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,1 m; procentuální zastoupení JK: 60 %; popis: středně ulehlý šedožlutý střední hlinitý písek; hrubá komponenta: úlomky pískovce – četný výskyt – malé fragmenty; úlomky cihel – četný výskyt – malé fragmenty; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1206, 1203; stratigraficky „nad“: 1207a, 1208; datace: NO2

Kontext 1208, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,5 m; procentuální zastoupení JK: 40 %; popis: středně ulehlý hnědý světlý hlinitý písek; hrubá komponenta: pískovec – četný výskyt – kameny; dlaždice – četný výskyt – střední fragmenty; keramika – velké množství – kosti; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1201, 1202, 1206, 1205, 1207; stratigraficky „nad“: 1209; datace: NO1; komentář: zásypová uložení kostrového hřbitova (VS2–NO1) – mladší horizont

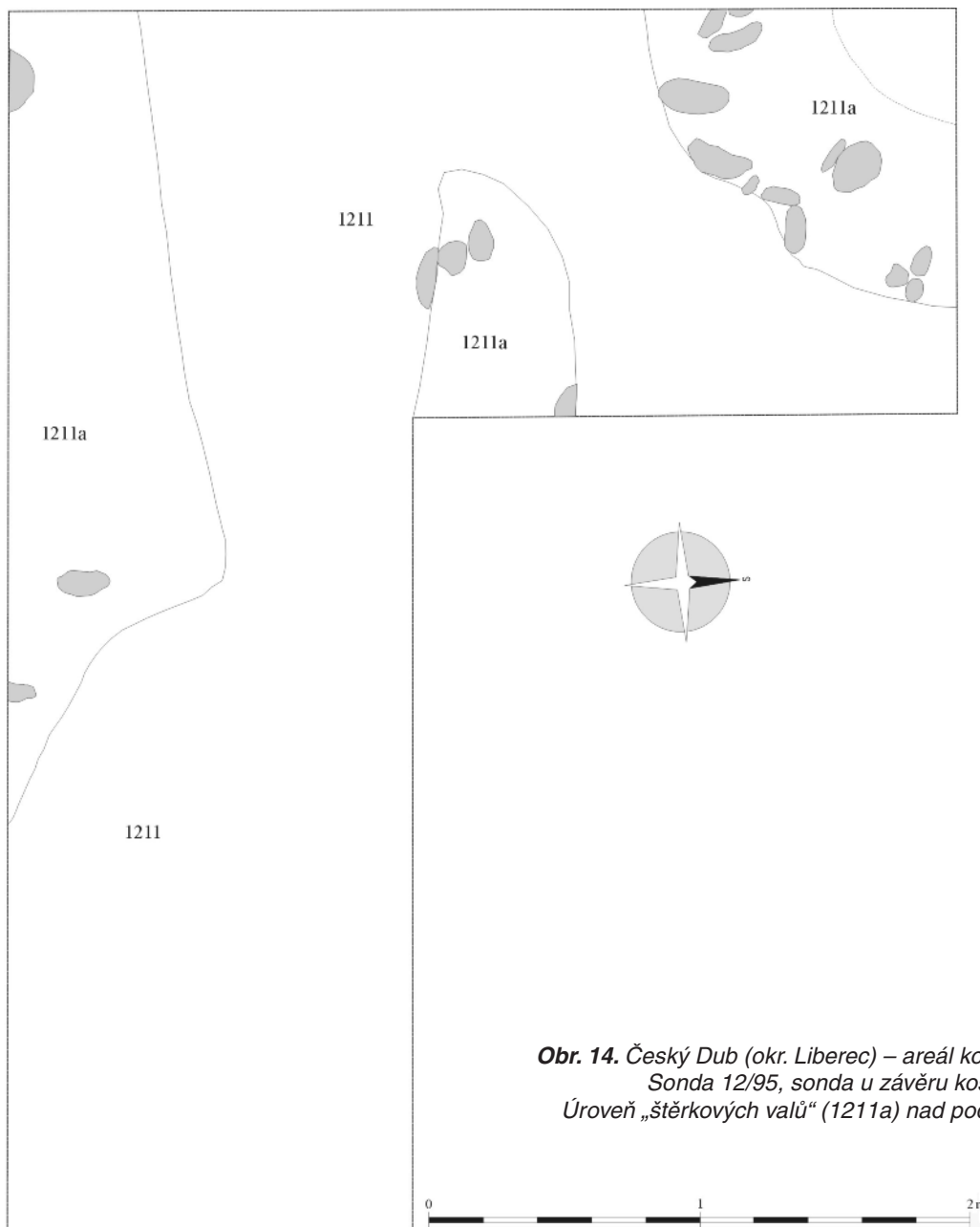

Obr. 13. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, sonda u závěru kostela. Plán vrcholně až pozdně středověkého hřbitova

Kontext 1209, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: 0,25 m; procentuální zastoupení JK: viz 1028; popis: složení je zcela totožné s 1208 – pouze jiné nálezy (méně ker., méně kostí, bronzové slitky) – mechanicky odděleno na základě nálezu objektu 1210; hrubá komponenta: viz 1208; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1208; stratigraficky „nad“: 1211, 1211a; datace: NO1; komentář: zásypová uložení kostrového hřbitova (VS2–NO1) – starší horizont

Kontext 1210; zkoumán: 08/95; typ uložení: výplň; síla uložení: 0,5 m; procentuální zastoupení JK: dtto 1208, 1209; popis: výplň objektu (lidské kosti a malý kousek bronzového slitku) – uložení dtto 1208, 1209; hrubá komponenta: dtto 1208, 1209; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1208; stratigraficky „nad“: 1211, 1211a; datace: NO1; komentář: výplň výkopu s pietním uložením lidských ostatků ze hřbitova horizontu VS2–NO1

Kontext 1211a, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: cca 0,5 m; procentuální zastoupení JK: –; popis: „štěrkový val“ nad podloží – redeponované podloží; hrubá komponenta: říční oblázky – 30 %; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1209; stratigraficky „nad“: 1211; datace: VS2–NO1

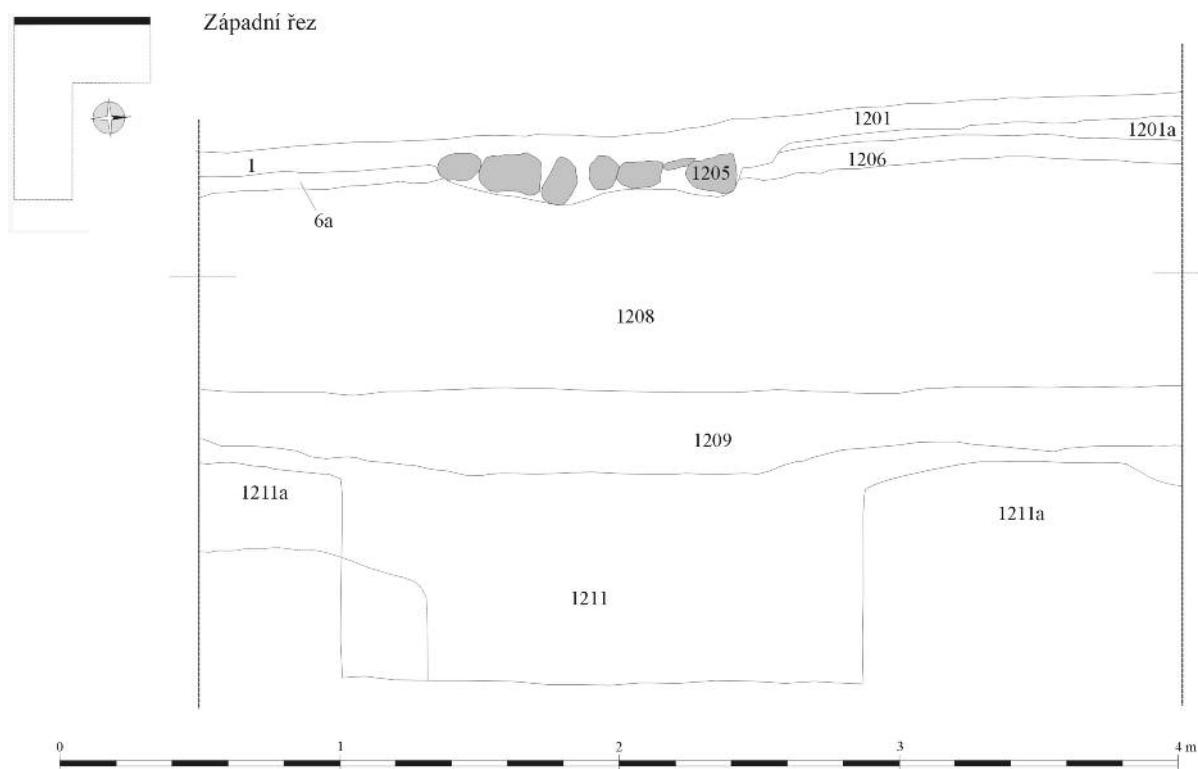

Obr. 14. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha.
Sonda 12/95, sonda u závěru kostela.
Úroveň „štěrkových valů“ (1211a) nad podloží (1211)

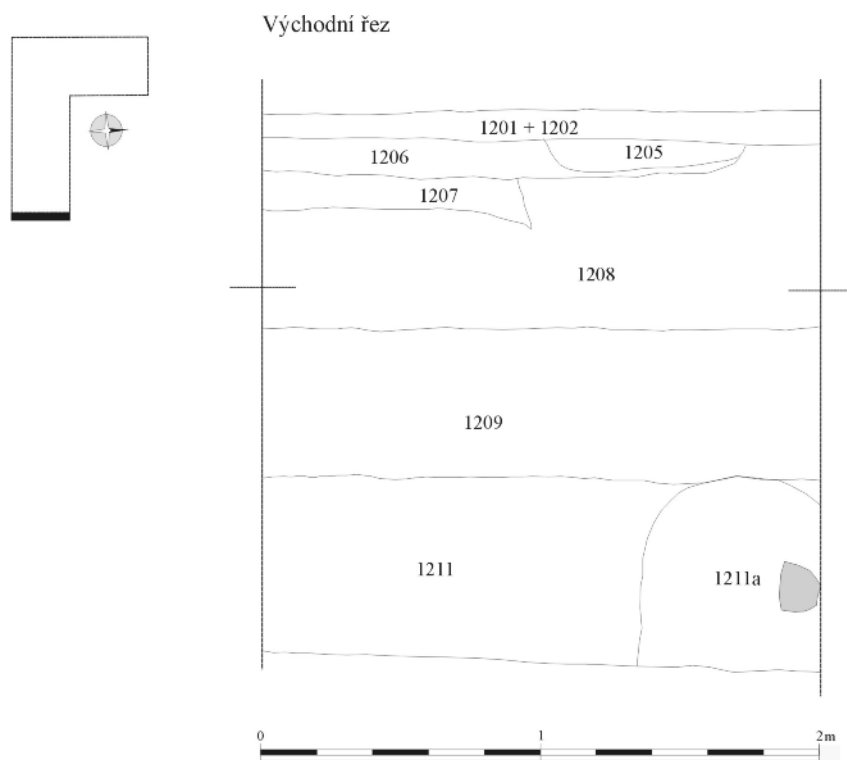
Kontext 1211, zkoumán: 08/95; typ uložení: vrstva; síla uložení: nelze určit; procentuální zastoupení JK: 100 %; popis: sprašová hlína – podloží; hrubá komponenta: –; hranice: ostrá; stratigraficky „pod“: 1109, 111A, hroby 1–14; stratigraficky „nad“: –; datace: –

Popisy hrobů v sondě 12/95

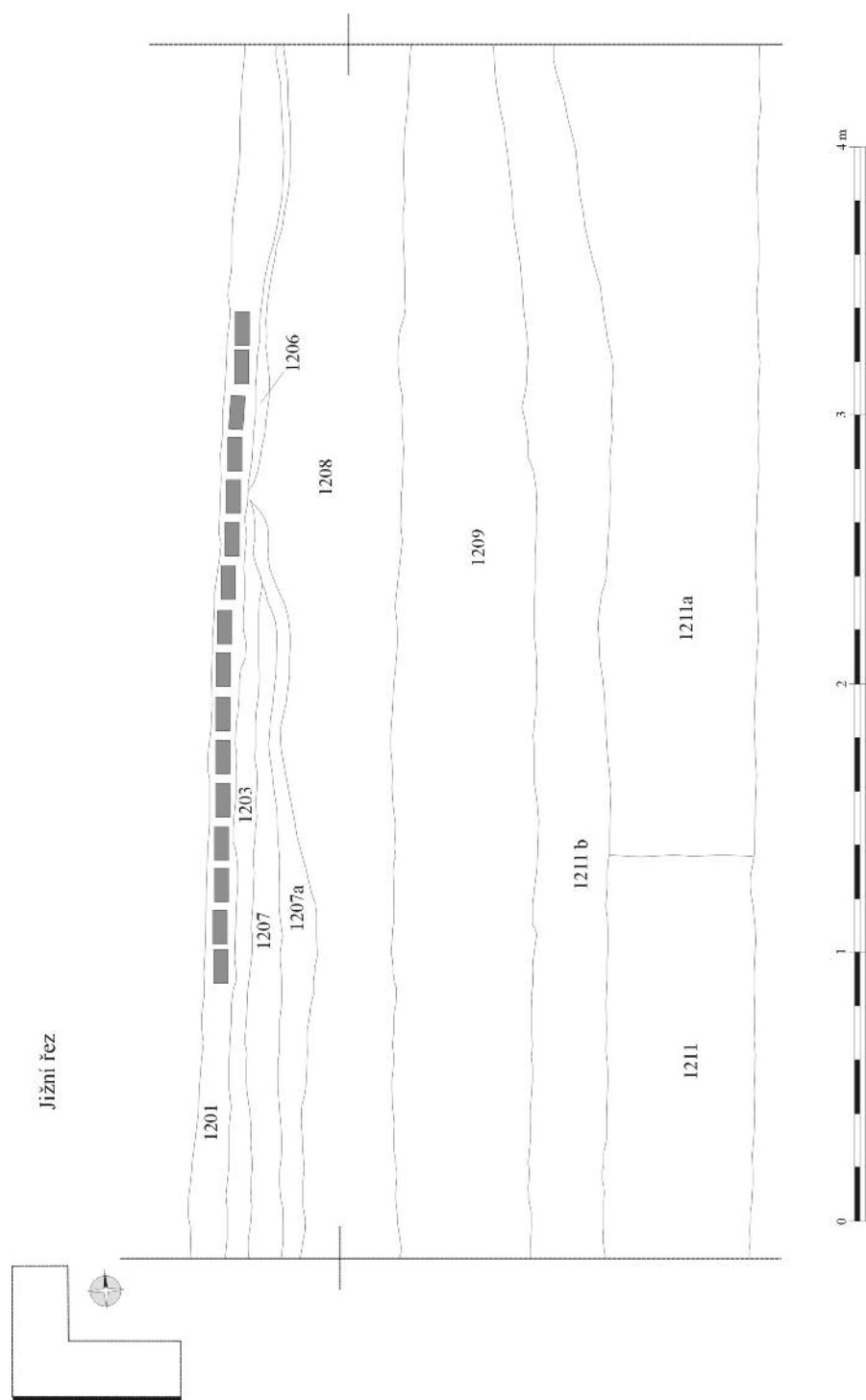
Hrob 001. Popis hrobu: Kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s pravou rukou překříženou přes břicho, v sondě nalezena celá pravá dolní končetina, pravá část pánve, pažní a loketní kosti levé horní končetiny a část hrudního koše, kostra zabíhá do hmoty severního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 1,34 m; dochovaná šířka 0,3 m, hloubka od stávající povrchu 1,98–2,1 m; hrobová jáma nezjištěna. Datace: hrob souvisí s vrcholně až pozdně středověkým kostrovým hřbitovem u kostela sv. Ducha. Poznámka: artefakty pocházejí ze zásypové vrstvy 1208 a vztahují se ke všem hrobům v sondě 12/95 – Datace a poznámka se vztahuje ke všem hrobům, které byly v sondě 12/95 prozkoumány.

Obr. 15. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, sonda u závěru kostela. Západní řez stratigrafickou situací

Obr. 16. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, sonda u závěru kostela. Východní řez stratigrafickou situací

Obr. 17. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, sonda u závěru kostela. Jižní řez stratigrafickou situací

Hrob 002. Popis hrobu: Kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s pravou rukou překříženou přes břicho a levou rukou položenou do klína, hlava spadá na prsa. Zásyp – kontext 1208 – středně uhlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: délka 1,52 m; šířka 0,38 m, hloubka od stávající povrchu 1,9–2,2 m; hrobová jáma obdélníkového půdorysu, délka 1,57 m, šířka 0,57 m, hloubka 0,2 m.

Hrob 003. Popis hrobu: Kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s levou rukou podél těla, v sondě nalezena celá pravá dolní končetina, pravá horní a dolní končetina a pravá část hrudního koše se nedochovaly – porušeny výkopem pro hrob 2, dolní končetina zabíhá do hmoty východního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně uhlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe

předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 1,31 m; dochovaná šířka 0,31 m, hloubka od stávající povrchu 1,98–2,05 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 004. Popis hrobu: Neúplná kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech, v sondě nalezena kostra lebky, páteře, kompletní pravé poloviny hrudního koše a pravé pažní kosti, ostatní části chybějí – kostra porušena při hloubení hrobových jam hrobů 5 a 8. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 0,7 m; dochovaná šířka 0,3 m, hloubka od stávající povrchu 1,9 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 005. Popis hrobu: Neúplná kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s rukama složenýma v klín, v sondě nalezeny obě dolní končetiny, větší část pánve, hrudní a bederní páteř, pravá horní končetina a fragment levé horní končetiny a část hrudního koše, kostra zabíhá do hmoty severního a západního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 1,27 m; dochovaná šířka 0,24 m, hloubka od stávající povrchu 1,95 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 006. Popis hrobu: Kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s pravou rukou v klíně a levou podél těla, v sondě nalezena úplná kostra po úroveň lýtkových kostí, které zabíhají do hmoty východního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 1,25 m; dochovaná šířka 0,35 m, hloubka od stávající povrchu 1,9 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 007. Popis hrobu: lebka dospělého jedince, hrob zcela zničen při hloubení hrobové jámy pro hrob 2. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 0,18 m; dochovaná šířka 0,15 m, hloubka od stávající povrchu 2,05 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 008. Popis hrobu: Neúplná kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s levou rukou uloženou v klín, v sondě nalezena pouze levá horní polovina těla, pravá polovina zničena při hloubení hrobové jámy hrobu 12, dolní polovina kostry zabíhá do hmoty východního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 0,45 m; dochovaná šířka 0,15 m, hloubka od stávající povrchu 1,95 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 009. Popis hrobu: Neúplná kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech, v sondě nalezena pouze lebka a části krční páteře a klíční kosti, hrob zničen při hloubení hrobové jámy hrobů 7 a 2, kostra zabíhá do hmoty západního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 0,35 m; dochovaná šířka 0,13 m, hloubka od stávající povrchu 1,97 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 010. Popis hrobu: Kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech s rukama podél těla, v sondě nalezena úplná kostra jedince. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: délka 1,72 m, šířka 0,4 m, hloubka 2,1 m; hrobová jáma obdélníkové půdorysu o délce 1,81 m a šířce 0,52 m. Komentář: hrob 10 by mohl korespondovat s vlevo ležícím pohřbem malého dítěte (cca do 1 roku – hrob 13) a vpravo ležícím pohřbem nedospělého jedince (hrob 14).

Hrob 011. Popis hrobu: lebka dospělého jedince nalezená v severovýchodním rohu sondy 12 – hrob pokračuje do hmoty severního a východního řezu. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 0,1 m; dochovaná šířka 0,1 m, hloubka od stávající povrchu 2 m; hrobová jáma nezjištěna.

Hrob 012. Popis hrobu: Neúplná kostra dospělého jedince v anatomické poloze na zádech, v sondě zachována pouze horní polovina těla – další části zabíhají do hmoty východního řezu sondy 12, hrob porušil hrob 8. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 0,45 m; dochovaná šířka 0,4 m, hloubka od stávající povrchu 1,99 m; hrobová jáma nezjištěna.

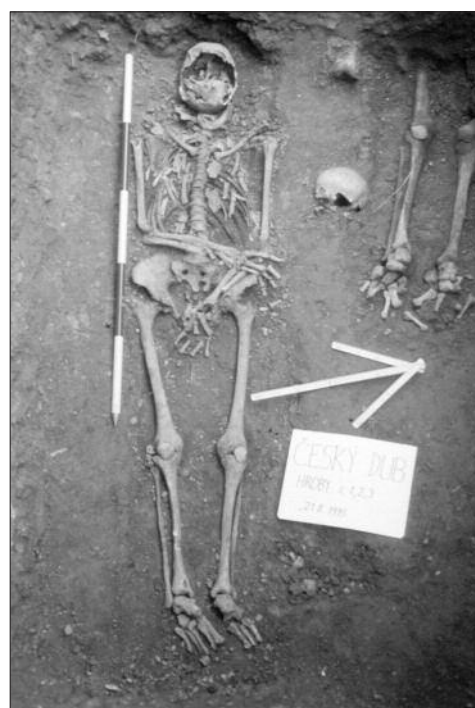
Hrob 013. Popis hrobu: Kostra malého dítěte v anatomické poloze na zádech ruce nejspíš podél těla, špatně zachovaná pánev, levá dolní končetina, kosti předloktí a skelet drobných kostí rukou a nohou. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: délka 0,57 m, šířka 0,21 m, hloubka

Obr. 18. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95 (východně od závěru kostela sv. Ducha), začistiění čedičové komunikace 1205, foto P. Kracík, srpen 1995

Obr. 19. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95 (východně od závěru kostela sv. Ducha). Objekt 1210 zahloubený do první úrovně zásypu a překrytý druhou úrovní zásypu; jejich výplň obsahovala úlomky lidských kostí – obsah zásypu a výplně jamek byl identický – k odlišení došlo pouze podle tmavší výplně, foto P. Kracík, srpen 1995

Obr. 20. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, hroby 1, 2, 3, foto L. Gál, 21. 8. 1995

1,97 m; hrobová jáma nezjištěna. Komentář: hrob malého dítěte (cca do 1 roku) by mohl korespondovat s vpravo ležícím hrobem 10 (dospělý jedinec) a dále vpravo ležícím pohřbem nedospělého jedince (hrob 14).

Hrob 014. Popis hrobu: Kostra nedospělého jedince v anatomické poloze na zádech s levou rukou podél těla, v sondě nalezena pouze levá polovina těla –, kostra zabíhá do hmoty jižního řezu sondy 12. Zásyp – kontext 1208 – středně ulehlá světle hnědá hlína s úlomky pískovcových kamenů, ojedinělé nálezy keramiky, mírně četné nálezy Fe předmětů (hřeby z rakví), velmi četné nálezy lidských kostí. Rozměry hrobu: dochovaná délka 1,1 m; dochovaná šířka 0,15 m, hloubka od stávající povrchu 2,1 m; rozměry hrobové jámy: půdorys zaobleného obdélníka o délce 1,99 a šířce 0,61 m, hloubka 0,2 m. Komentář: hrob nedospělého jedince by mohl korespondovat s vlevo ležícím hrobem 10 (dospělý jedinec) a dále vlevo ležícím pohřbem malého dítěte (cca do 1 roku).

soubor	sonda	sektor	vrstva	kontext	datace	ker.	ker. (m)	kosti (m)	kosti (m)	Fe	Fe (m)	sklo	sklo (m)	jiné (m)	jiné (m)	pozn
301	S10/95	10c			VS2	9	0,2									
302	S10/95	10c	17	začištění	NO1	11	0,2					1		1	0,01	cihla
303	S10/95	10c	14	1014	VS2-N01									16	0,3	omítka
304	S12/95		9	1209	VS2-N01									15	0,65	omítka
306	S12/95		10	1210	VS2	2	0,02				18	0,1				hřeby
307	S10/95	10a	12	1047	VS1-VS2						1	0,05				1x ČMK
308	S12/95		10	1210	VS2-N01						3	0,01				hřeb
309	S10/95	10a	12	1047	VS1	1								1	0,02	zlomky hřebů; bronzový artefakt
310	S10/95	10c	14	1014	VS1/2	14	0,2									14. stol.
311	S12/95		8	1208	VS2-N01	1	0,03	1	0,01					31	1	omítka
314	S10/95	10c	14	1014	VS2-N01									5	2	zlomek prolamovaného kachle; dlaždice
315	S12/95		10	1210	VS2-N01			20	0,15							
316	S12/95		8	1208	VS2-N01									4	0,01	neurč. bronzové artefakty
317	S12/95		8	1208	VS2	5								9	0,02	bronzové sítky a zlomek bronzového plíšku
318	S10/95	10c	17	1020	VS1/2	11	0,05									
321	S12/95		9	1209	VS2-N01	4	0,03									
323	S12/95		9	1209	VS2	12					3	0,02				1x hřeb, 2x neurč.
324	S12/95		9	1209	NO1	39	0,2									
327	S10/95	10b	15	1010/1013	VS1	3					7	0,03				mazanice
					VS2	5										
					NO1	9	0,15	2								
329	S12/95			hrob 5	VS2-N01											
331	S10/95	10a	21	1053	VS2	5	0,05	2	0,02					2	0,01	2 fragmenty rakve
332	S12/95		9	1209	VS2-N01											1x ČMK
336	S12/95			hrob 2	VS2-N01						7	0,01		1	0,005	6x hřeb; slitek bronzu
338	S12/95		11	1211	VS1/2	1					13	0,04		3	0,01	zlomky hřebů, neurčené bronz. artefakty
					VS2	1	0,01									
343	S12/95			hrob 5	VS2-N01											
344	S12/95			hrob 2	VS2-N01						10	0,05				zlomky hřebů
345	S12/95			hrob 5	VS2/NO1	1	0,01				2	0,007		1	0,003	hřeb; neurč. bronz. artefakt
346	S12/95			hrob 2	VS2-N01											
347	S10/95	10c	13	1010/1013	NO1	20	0,7									hřeby
348	S10/95	10c	12	1010	VS1-VS1/2	20										17. stol. – 7x okraj, 7 zl. taliřů

soubor	sonda	sektor	vrstva	kontext	datace	ker.	ker. (m)	kosti	kosti (m)	Fe	Fe (m)	sklo	sklo (m)	jiné	jiné (m)	pozn
					VS1/2-VS2	40										světélé zboží-ČMK
					VS2	17										
					NO1	80	2,75									16x ČVS, 1x kamenina duté
					NO1-NO2											
349	S10/95	10b	15	1010/1013	NO2	4	2,2					4	0,01			zlomky kachlů-bílá glazura
350	S12/95		8	1208	VS1	3										
					VS2	14										
					NO1	32	0,5									
352	S10/95	10b	6	1007	VS2-NO1									3	0,05	kameny
353	S12/95		11	1211	VS2-NO1									1		duté sklo
355	S10/95	10a		začištění	VS1	2	0,03			11	0,05					bronz
356	S12/95			hrob 6	VS2-NO1					7	0,05					3x hřeb
357	S12/95			hrob 9	VS2-NO1											hřeby
359	S10/95	10a	21	1053	VS2	3	0,03									světélé zboží
360	S12/95		11	1211	VS2	3	0,02									
362	S12/95		11	1211	VS2-NO1											
364	S12/95		11	1211	VS2	1	0,01							2		zlomky dřevěné rakve
365	S10/95	10a	21	1053	VS2					12	0,02					neurčené Fe artefakty, stopy žáru – stavební železo?
366	S12/95			hrob 8	VS2-NO1					1	0,02					hřeb
373	S12/95		11	1211	VS2-NO1									1	0,1	slitek bronzu
374	S10/95	10a	21	1053	VS1/2	6										13./14. stol.
					VS2	8	0,5							1		poč. 15. stol., 6x světélé zboží+ČMK; 1x prejz
375	S10/95	10a	16	1052	VS1/2	2										
					VS2	2	0,05	1	0,005							mazanice
376	S12/95		11	1211	VS2-NO1					7	0,05					2x hřeb
377	S12/95			hrob 5	VS2-NO1									1	0,01	zlomek dřevěné rakve
378	S12/95			hrob 7	VS2-NO1					4	0,04					hřeby
383	S10/95	10b	16	1020	VS1/2	3										14. stol.
					VS2	67	0,7									65x světélé zboží
384	S10/95	10a	21	1053	VS1/2	4										poč. 14. stol.
					VS2	14		2	0,01					1	0,01	14./15. stol., světélé zboží; mazanice
386	S10/95	10a	22	1053	VS1	3	0,03									
389	S10/95	10a	22	1053	VS2	1	0,05									zlomek pokličky
390	S10/95	10c	18	1022	VS1-VS1/2	38										
					VS1/2-VS2	39										světélé zboží
					VS1/2									2	0,1	kamenina cihla, kámen

soubor	sonda	sektor	vrstva	kontext	datace	ker.	ker. (m)	kosti	kosti (m)	Fe	Fe (m)	sklo	sklo (m)	jiné	jiné (m)	pozn
391	S10/95	10c	8	1015										xx		soubor uhlíků
392	S10/95	10c	16	1020	VS1/2	48										14. stol., 18x světlé zboží+ČMK
394	S10/95	10c	16	1020						3	0,01					zlomky hřebu
395	S10/95	10c	18	1015						8	0,05					5x hřeb, stopy ohně
403	S10/95	10b	16	1020						11	0,05					6x hřeb
409	S12/95		11	1211	VS2-NO1									2	0,05	malta
410	S12/95		11	1211	VS2-NO1									4	0,1	slitky bronzu
411	S12/95		11	1211	VS2-NO1									xx		soubor uhlíků
416	S12/95		11	1211	VS2-NO1									3	0,01	slitky bronzu
417	S12/95		11	1211	VS2-NO1					3	0,03					hřeby
420	S10/95	10c	18	1015										4	0,15	omítka
421	S12/95			hrob 10	VS2-NO1					1	0,01					neurčený Fe artefakt
422	S12/95		11	111	VS1/2	4	0,03									13./14. stol.
423	S12/95			hrob 10	VS2	1										14./15. stol., světlé zboží
424	S12/95			hrob 10	VS2-NO1									5	0,07	slitek bronzu
426	S10/95	10b	16	1020	VS1/2	26										13./14. stol.
					VS1/2	39										14. stol. – 25x světlé zboží+ČMK
					NO1	1	0,8							3		prejz, omítka
430	S12/95			hrob 10	VS2-NO1					4	0,01					kameny
432	S12/95			hrob 10	VS2-NO1					8	0,03					neurčené Fe artefakty
433	S12/95			hrob 3	VS2-NO1									3	0,02	hřeby
434	S12/95			hrob 6	VS2-NO1					1	0,01					slitky bronzu
435	S12/95		11	1211	VS2-NO1					3	0,02					hřeby se stopami ohně
437	S12/95		11	1211	VS2	2										světlé zboží, 1x ČMK
					NO1	1	0,01									
438	S12/95			hrob 10	VS2-NO1					1	0,01					rozpadlý hřeb
446	S12/95			hrob 10	VS2-NO1					6	0,15					5x hřeb
459	S10/95	10c	16	1020	VS1/2	4										
460	S10/95	10b	16	1020	VS2	5										světlé zboží, 1x ČMK
					VS2	1										
					VS2	2										stopy ohně
					VS2/NO1	1	0,15									
461	S10/95	10a	22	1054										1	0,001	Šl-pozdní paleolit
463	S10/95	10c	12	1013	NO1	87	1									2x kamenina
468	S10/95	10c	16	1020	VS1/2	4										poč. 14. stol.
469	S10/95	10b	16	1020	VS2	24	0,3									4x světlé zboží, 1x kamenina
470	S12/95			hrob 6	VS2	8	0,15									
471	S12/95			hrob 6	NO1	11	0,01						6	0,01		duté sklo čiré (3x)
				hrob 6	VS2-NO1					2	0,02					hřeby

soubor	sonda	sektor	vrstva	kontext	datace	ker.	ker. (m)	kostl	kostl (m)	Fe	Fe (m)	sklo	sklo (m)	jiné	jiné (m)	pozn
472	S10/95	10c	18	1016	VS1/2	1	0,25									13./14. stol.
474	S10/95	10c	18	1016	VS1/2	17				2	0,2					poč. 14. stol., 7x světlé zboží hřeb
475	S10/95	10c	18	1016						11	0,05			6	0,1	omítka – 3x červená malba hřeby
476	S12/95			hrob 10										14	0,25	omítka
478	S10/95	10c	16	1020						20	0,1					7x hřeb, 13x neurčeno
479	S10/95	10c	16	1020				16	0,03							konec 13.–průběh 14. stol. 1x import kameniny
483	S10/95	10c	16	1020	VS1-VS1/2	80										
					NO1							1	0,01			intruze
483A	S10/95	10c	16	1020	VS1/2	24										13./14. stol.
					VS1/2	30	0,8									14. stol., světlé zboží
485	S12/95			hrob 14										5	0,05	slitky bronzu
488	S10/95	10c	16	1020	VS2	48								9	0,05	10x světlé zboží omítka s červenou malbou
489	S10/95	10c	22	1028	VS					2	0,02					1x hřeb
490	S10/95	10b	16	1020						4	0,01					1x hřeb
492	S10/95	10c	16	1020	VS1	1										
					VS2	5										3x světlé zboží
					NO1	2	0,05									
494	S10/95	10b	16	1020	VS1/2	5										13./14. stol.
					VS1/2	26	0,25							2	0,02	14. stol., 21x světlé zboží+ČMK
497	S10/95	10b	22	1028	VS1/2	16		1	0,01					1	0,03	mazanice omítka
					VS2	8										
498	S10/95	10b-c	22	1028	VS1/2	38	0,3									13./14. stol.
499	S10/95	10b-c	22	1028	VS1/2	73	1,5									konec 13.–průběh 14. stol., 4x světlé zboží+ČMK
500	S10/95	10b-c	22	1028	VS1-VS1/2	50	1,3									konec 13.–průběh 14. stol.
501	S10/95	10b-c	22	1028	VS1/2	25	1,3									průběh 14. stol.
502	S12/95			hrob 10						5	0,02					hřeby
503	S10/95	10b-c	22	1028	VS1/2	19	0,5									13./14. stol.
504	S10/95	10b-c	22	1028	VS1-VS1/2	40	0,75	1	0,01							konec 13.–průběh 14. stol. 5x světlé zboží
505	S10/95	10b-c	22	1028	VS1-VS1/2	40										
					VS1-VS2	31		2	0,02					1	0,02	omítka, světlé zboží
506	S10/95	10b-c	22	1028	VS1	4										
					VS1/2	8										13./14. stol.
					VS1/2	86	2									14. stol.
507	S10/95	10b-c	22	1028	VS1-VS1/2	50	1							2	0,3	mazanice
509	S10/95	10b-c	22	1028	VS1	6										1. pol. 13. stol.

soubor	sonda	sektor	vrstva	kontext	datace	ker.	ker. (m)	kosti	kosti (m)	Fe	Fe (m)	sklo	sklo (m)	jiné	jiné (m)	pozn
512	S10/95	10b-c	22	1028	VS1-VS1/2	94	1,7									13.-13./14.stol.
514	S10/95	10b-c	22	1028	VS1-VS1/2	18	0,15	182	1,75							17x zlomky hřebů
515	S10/95			sběr	VS1/2	9	0,03	9	0,03	1	0,1			11	0,05	mazanice Fe klínek
530	S10/95	10c	hrob 1	(celkově hrob 15)	VS2									2	0,3	omítka s červenou malbou
531	S10/95	10b-c	21	1028				1								rádus (lidský)
532		10c	hrob 1	(celkově hrob 15)	VS1/2	14										13./14. stol., 2 zlomky kameninové konvice
					VS1/2	8	0,3							3	0,2	omítka-1x červená malba
533	S10/95	10b	23	1027	VS1/2	8										ČMK
534	S10/95	10c	13	1020	VS2	3	0,2									ČMK-světlé zboží
535	S10/95	10a	12	1047	VS1/2	3	0,1									13./14. stol.
536	S10/95	10a	16	1053	VS1	3										
537	S10/95	10b-c	22	1028	VS1/2	6	0,3							1	0,05	mazanice
538	S10/95	10b	13	1020	VS1	85	1									
539	S10/95	10b-c	22	1028	VS2	56	0,8									ČMK-světlé zboží
540	S10/95	10b	13	1020	VS1/2	14				6	0,05					5x hřeb
541	S10/95	10c	15	1022	VS2	88										50x světlé zboží+ČMK
542	S10/95	10a	13	1051	VS2	9	0,2									3x ČMK-světlé zboží
543	S10/95	10a	13	1051	VS1/2	2	0,05									13./14. stol.
544	S10/95	10b	16	1022	VS1/2	1	0,05									13./14. stol.
545	S10/95	10a	10	1046	VS2	7	0,15									ČMK-světlé zboží
546	S10/95	10b-c	15/16	1023	VS2	3	0,15									ČMK-světlé zboží
					VS1/2	29										14. stol.
					VS2	9	0,75	8	0,05							ČMK-světlé zboží

Tab. 2. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Datace kontextů ze sondy 10/95–96

recent–subrecent	kontexty 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036
NO1	kontexty 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1041, 1042
VS2	kontexty 1014, 1020, 1021, 1022, 1023, 1046, 1047, 1051, 1052, 1053
VS1–VS1/2	kontexty 1024, 1027, 1026, 1028, 1054, 1058, hroby 15 a 16

Tab. 3. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Datace kontextů ze sondy 11/95

recent – subrecent	kontexty 1101,
NO1–NO2	kontexty 1102, 1103
VS2–NO1	kontexty 1104, 1105, 1106

Tab. 4. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Datace kontextů ze sondy 12/95

recent – subrecent	kontexty 1201, 1202, 1203
NO2	kontexty 1204, 1205, 1206, 1206a, 1207, 1207a
NO1	kontexty 1208, 1209, 1210, 1210a
VS2–NO1	hroby 1 – 14, 1211a

Interpretace sondy 10/95–96

Sonda byla položena při jižní stěně ruiny stavby z pískovcových a čedičových středních lomových kamenů s ojedinělými pískovcovými armaturami, pojivo tvořila vápenná malta.

Stavba o rozměrech cca 7,5×14,5 m těsně navazuje na severní průčelí kostela sv. Ducha a podélnou stěnou přiléhá k západní hradební zdi, kterou prolamuje čtyřmi šterbinovými okénky. Objekt je v odborné i populárně naučné literatuře interpretován jako špitál, který nechal v roce 1371 založit zemský převor johanitů Ješek ze Zvířetic (*Anděl – Technik 1991, 25–26; Edel 1993, 59–60; týž 2006, 9, 33*).

Výzkum započal odstraňováním zelené vegetace a odebráním více než 1 m mocných uloženin recentního a subrecentního stáří skládajících se z větší části z destrukčních zásypů (kontexty 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036). Ty byly tvořeny cihlo-maltovou drtí, úlomky trámů a velkými pískovcovými balvany. Pod nimi se nacházely zbytky základů subrecentního cihlového objektu, tvořené na sucho kladenými cihlami (1005). Celá situace dokládala existenci cihlové stavby z počátku 20. století. Objekt byl dle písemných pramenů využíván jako tělocvična tělovýchovné organizace Orel, která zde byla založena v roce 1922 (*Anděl – Technik 1991, 145*). To dokládá i nález cvičebního náradí – železné hrazdy. Po zániku stavby v roce 1945 byla ruina stavby využívána jako hřbitovní smetiště. Pod základy tělocvičny bylo jak v interiéru špitálu, tak před ním zachyceno souvrství uloženin, které obsahovalo artefakty a ekofakty 16.–17. století a velké množství nepietně uložených lidských kostí (1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1041, 1042). Uloženiny přiléhají k reliktu východní zdi objektu interpretovaného v dosavadní literatuře jako špitál Ješka ze Zvířetic, základ této zdi však porušuje níže ležící kontexty datované keramikou do období vrcholného až pozdního středověku. Dle těchto stratigrafických pozorování lze pokládat za prokázané, že ruina stavby musí být mladší než závěr středověku. Objekt zřejmě pochází až z doby po polovině 16. století a lze jej spojit se stavebními aktivitami Jana z Oppersdorfu, který v roce 1552 koupil dubské panství (*Anděl – Technik 1991, 31, 35*). Stavba byla přímo provázána se západní městskou hradbou. Její zánik předpokládáme v průběhu první poloviny 17. století, což by mohlo korespondovat se dvěma velkými požáry, ke kterým došlo v letech 1634 a 1641 (*Anděl – Technik 1991, 40*). Nedořešenou zůstává zmínka o požáru k roku 1694, kdy došlo k dalšímu velkému požáru, při kterém bylo zničeno 35 domů, kostel sv. Ducha, škola radnice, vrchnostenské stodoly a špitál (*Anděl – Technik 1991, 41*). V nálezovém inventáři ani ve stratigrafické situaci v sondě 10/95–96 nebyl doklad této katastrofy dokumentován.

Sporé zbytky zdíva špitálu jsou zakresleny i v mapě stabilního katastru z roku 1843 (*Anděl – Technik 1991, 31, 35*).

Výše zmíněné kontexty 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1041 a 1042 tvoří zánikový horizont „špitálu“ a také hřbitova (k roku 1681 viz *Anděl – Technik 1991*, 143).

Za zmínku stojí soubor artefaktů z uložení 1011 – fragmenty stolního skleněného a keramického nádobí. Podle charakteru deponie těchto artefaktů by mohlo jít o spadlou nástěnnou polici zachovanou částečně in situ. Deponie 1011 naléhá na stykovou plochu 1012 v sektoru c a rozhraní uložení 1013 a 1014 v sektoru b. Tyto uložení lze interpretovat jako pochozí vrstvu (podlahu) špitálu ze 16. století.

Pod zánikovým horizontem této stavby byla objevena destrukční vrstva další kamenné pískovcové stavby (1020, 1021, 1046) a k ní náležející požárová vrstva (1047). Zánik stavby lze očekávat nejpozději v závěru 15. století. Destrukční vrstva této stavby obsahovala střední pískovcové kameny, hrudky malty a vnitřní omítku líčenou vápnem se stopami červené malby. V sektoru a byl objeven dokonce velmi špatně zachovaný relikv výhlední obvodové zdi této stavby. Na severním řezu sondy 10 v interiéru stavby bylo pak patrné, že v tomto časovém horizontu (15. stol.) byla hrana svahu posunuta cca 8 m východně od hrany současné, vymezené městským opevněním. Tento objekt byl tedy situován na soudobou hranu svahu před západní městskou fortifikací. Jeho vznik lze na základě archeologického materiálu klást do druhé poloviny 14. století, zánik pak požárem někdy ve druhé polovině 15. století (možná spojitost s obléháním a vypálením města v roce 1468 Lužičany – *Anděl – Technik 1991*, 29). Objekt můžeme s největší pravděpodobností interpretovat jako „špitál Ješka ze Zvířetic“. S tím však zároveň vyvstává jeden problém: na severním řezu v sektorech b–c sondy 10 je velmi dobře patrný základový výkop pro západní městskou hradbu (kontexty 1019, s výplněmi 1015, 1016 a 1017). Tento výkop však porušuje souvrství z doby existence středověkého špitálu včetně jeho vrstev destrukčních. Z toho by vyplývalo, že tato městská hradba byla postavena až v závěru 15. století. Na druhou stranu lze stratigrafickým pozorováním jednoduše prokázat, že zde v době sedimentace vrstev z doby funkce objektu musela být nějaká zeď či jiná „překážka“, která dovolila vzniknout tomuto typu stratigrafie. Námi objevený výkop mohl tedy souviset s opravou resp. posílením městské fortifikace snad právě po katastrofě v roce 1468. Po zániku „Ješkova špitálu“ byl celý prostor zplanýrován a vyrovnán, čímž vzniklo staveniště pro objekt nový (dochovaná ruina stavby), posunutý však o osm metrů západním směrem.

Pod vrstvami, které souvisely jak s dobou existence, tak se zánikem „Ješkova špitálu“ (1014, 1020, 1021, 1022, 1023, 1046, 1051, 1051, 1053), se našly další uložení a kontexty, které obsahovaly výraznou příměs chronologicky nesourodých artefaktů. Šlo o vrstvy 1024, 1027, 1026, 1028 v sektorech 10b–c a rozhraní tvořené požárovým horizontem 1058 mezi uloženími 1053 a 1057 v sektoru 10a. V uloženích se našlo 60 % artefaktů datovatelných do období VS1 (včetně zlomků keramiky odpovídajících 1. pol. 13. stol. ze souborů 388/95, 399/95, 389 a 411), 39 % do VS1/2 (13./14. stol.) a 1 % do horizontu VS2. Tyto vrstvy v sobě nesou výrazné koncentrace uhlíků, což je patrné zejména v požárovém horizontu uložení 1058. Je pravděpodobné, že jde o doklad dřevěné stavby shořelé nejpozději na konci 13. nebo přelomu 13. a 14. století (v úrovni podloží kontextu 1057 se našla křivá jamka datovaná do shodného časového horizontu). Relikty zánikového horizontu této stavby se nacházejí pod základem stavby zděné z konce 14. století. Ta respektuje i polohu původního staveniště. Můžeme s jistou dávkou tolerance uvažovat o tom, že u dřevěné stavby s počátky kolem poloviny 13. století mohlo jít o také o špitál. Tomu by nahrávala nejenom kontinuita využití objektu coby špitálu, která je prokazatelná ještě v 17. století, nýbrž i nálezy dvou kosterních ostatků jedinců samostatně uložených do bazální části vrstvy 1028 a částečně do podloží tvořeného kontextem 1029. Na tehdejší svahu byl potom na úrovni vrstev časově shodných s dřevěnou stavbou nalezen kostrový hrob (č. 15). Jde nejenom o zcela atypické místo uložení skeletu (ve svahu mimo areál tehdy již existujícího hřbitova), nýbrž i o degenerativní změny na dolních končetinách (kostní nárůstek na kosti stehenní, delší pravá končetina). Pod tímto hrobem byla nalezena úplná kostra dospělého jedince zahroubená do podloží (hrob 16). Hrob 15 měl částečně zachovanou hrobovou jámu, která byla (včetně lebky) zničena základovým výkopem pro městskou hradbu (kontext 1019). Oba zemřelí byli uloženi hlavou k západu.

Interpretace sondy 12/95

Sonda 12/95 byla umístěna do prostoru mezi presbytář kostela a faru. Magnetometrické měření, které zde prováděl RNDr. R. Křivánek (ArÚ AV ČR Praha), zaznamenalo anomálii, jež odpovídala půdorysu zděné stavby s pravidelným pravoúhlým zakončením a dvěma opěrnými pilíři. Výsledky měření byly PhDr. T. Edelem interpretovány jako základy dlouhého řádového chóru, neboť celý objekt nasedal kolmo na gotický poly-

gonální závěr kostela sv. Ducha. Sonda zde položená měla tvar dvou kolmo na sebe nasedajících obdélníků, z nichž každý měl rozměry 2,5×4 metry. Po sejmutí drnu (kontext 1201) a kompaktní vrstvy na sucho kladečných cihel (kontext 1202 – vjezd do nedaleké garáže) byla pod starou cestou od fary ke kostelu, tvořenou čedičovými kameny (1205), objevena požárová vrstva (uhlíky) a k ní náležející vrstva stavební (úlomky malty, omítky, kontext 1207). Vrstvy byly na základě keramického materiálu datovány do 18. století. Tento údaj má doklad i v písemných pramenech, kdy je zde zmíněn požár zdejší fary (rok 1775 – *Anděl – Technik 1991*, 43). Dále byl zachycen více než 1 metr mocný, dvojfázový zásyp (kontext 1208, 1209). Starší fáze (1209) obsahovala minimální množství keramiky (17. století), nepatrné množství lidských kostí, ale velké množství bronzoviny (amorfní slitky). Na rozhraní mladší a starší fáze se pak nacházel objekt obdélníkovitého tvaru (1,8×0,4 m – kontext 1210), v jehož rozích se pak nacházely kulovité prohlubně, z nichž jedna měla šachtovitý tvar. „Šachta“ byla vyplněna velkým množstvím lidských kostí. Jelikož stratigraficky mladší fáze zásypu (časově však náležející jednomu horizontu) obsahovala naopak kromě velkého množství keramiky 17. století i velké množství lidských kostí a takřka žádné slitky bronzů, je možné výše zmiňovaný objekt interpretovat jako šachtu na kosti, které byly, na rozdíl od druhé fáze, v počátku vybírány a takto pietně uloženy. Pod těmito zásypy byl v hloubce cca 2 m (1,91–2,05 m od stávajícího povrchu) místo očekávaného reliktu románského presbytáře objeven kostrový hřbitov.⁴ Celkem bylo nalezeno 14 hrobů orientovaných v ose V–Z (hlavou k východu). Ve 12 případech šlo o ostatky dospělých jedinců (hroby 1–12), v jednom případě šlo o skelet dítěte mladšího 1 roku (hrob 13) a jednoho nedospělého jedince (hrob 14). Hrob 5 měl částečně zachovaný relikt rakve, další stopa dřevěné konstrukce se zachovala mimo hroby v úrovni podloží (kontext 1211). V okolí hrobů 2 a 5–10 byly nalezeny železné hřeby, které s největší pravděpodobností pocházely z dřevěných (zetlených) rakví. Byly nalezeny 3 hrobové jámy (hroby 2, 10 a 13).

Dětský skelet (hrob 13) měl v oblasti lícních a spánkových kostí stopy výrazného zeleného zbarvení. Pravděpodobně šlo o tkanou čelenku s měděnými drátky.

U hrobů 10, 13 a 14 (dospělý jedinec, malé dítě a nedospělý jedinec) můžeme uvažovat o rodinných vztazích mezi zemřelými. Hroby jsou uloženy v bezprostředním sousedství, nejsou vzájemně narušeny (respektují se). Je velmi pravděpodobné, že byly do země uloženy v krátkém časovém úseku.

V jednom případě byla objevena pouze lebka (hrob 7). Mohlo dojít k narušení hrobem 2 nebo hrobem 10 – lebka byla s největší pravděpodobností pietně uložena zpět. V dalších čtyřech případech (hroby 3, 4, 8, 9) došlo k porušení při hloubení mladších hrobů.

Datování pohřebiště je poměrně komplikované. Nejmladší nálezy z nadložních vrstev, které jsou v chronologickém vztahu k hrobům, lze datovat do mladšího až pozdního středověku (15.–15./16. stol.). Pro přesnější chronologii hřbitova bohužel postrádáme hmotné (a pochopitelně také písemné) prameny. Za doklad místní metalurgické činnosti v mladším středověku a starším novověku lze pokládat poměrně početné nálezy slitků bronzoviny, které byly registrovány jak v nadložní vrstvě hřbitova (kontext 1209), u hrobů 2, 10 a 14 a také v úrovni překopaného podloží (kontext 1211).

Pod hřbitovem byly objeveny jakési šterkové „valy“ (kontext 1211a). Pravděpodobně jde o zbytky hroby narušené šterkové terasy. Interpretace situace jako pozůstatků planýrovacích aktivit však není vyloučena. Dále se již nacházelo pouze sterilní podloží, které tvořila žlutá sprašová hlína.

Výzkumem byly nalezeny: kostrový hřbitov datovatelný cca do 15.–15./16. století, následný dvojfázový zásyp s šachtou pro pietní uložení lidských kostí (starší fáze), datovanou do raného novověku, pozůstatky fary z 18. století (stavba, zánik) a subrecentní souvrství (stará cesta ke kostelu, vyrovnávky terénu, vjezd do garáže). Otázka šterkových valů zůstává otevřená. Za příčiny neúspěchu magnetometrické metody lze považovat blízkou přítomnost kovové garáže (negativní vliv na měření), charakter uloženin (zásypy) a zvláště pak přítomnost šterkových valů. Ty jsou téměř prostorově totožné s anomálií zjištěnou při magnetometrickém měření.

ZÁVĚR

Nálezová situace v ruině zděného objektu v sondě 10/95–96 odhalila mnohvrstevnou, přesto však nepřiliš složitou stratigrafickou situaci, kterou lze rozdělit do čtyř hlavních etap antropogenních zásahů.

⁴ Bohužel kosterní ostatky z vrcholné a pozdně středověkého pohřebiště, které bylo objeveno před presbytářem kostela sv. Ducha, jsou autorovi nepřístupné, a proto nebyla provedena antropologická analýza.

Nejvyšší partie tvořily uloženy recentního a subrecentního stáří, které souvisely s využitím objektu po roce 1922 jako tělocvičny organizace Orel, tak po roce 1948 jako hřbitovního smetiště (kontexty 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036). Níže se nacházely uloženy, které korespondovaly s obdobím existence a zániku stávající ruiny objektu (kontexty 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1041, 1042). Objekt–špitál zřejmě pochází až z doby po polovině 16. století a lze jej spojit se stavebními aktivitami Jana z Oppersdorfu, který v roce 1552 koupil dubské panství. Stavba byla přímo provázána se západní městskou hradbou a její zánik lze předpokládat v průběhu první poloviny 17. století. To by mohlo korespondovat se dvěma velkými požáry, ke kterým došlo v letech 1634 a 1641 (*Anděl – Technik 1991*, 40).

Pod zánikovým horizontem této stavby byla objevena destrukční vrstva další kamenné pískovcové stavby (1020, 1021, 1046) a k ní náležející požárová vrstva (1047; další uloženy z doby existence stavby – 1014, 1022, 1023, 1046, 1051, 1051, 1053). Její vznik lze na základě archeologického materiálu klást do druhé poloviny 14. století. Stavba zanikla požárem někdy ve druhé polovině 15. století (možná spojitost s obléháním a vypálením města v roce 1468 Lužičany – *Anděl – Technik 1991*, 29). Objekt můžeme s největší pravděpodobností interpretovat jako „špitál Ješka ze Zvířetic“. Pod uloženinami souvisejícími s tímto objektem se našel zánikový i funkční horizont dřevěné stavby s datací od poloviny 13. do přelomu 13. a 14. století. Do bazální vrstvy sedimentů antropogenního původu a do podloží byly zahloubeny dva kostrové pohřby.

Otevřenou otázkou zůstává přesnější datování počátků stavby a s tím spojená možná interpretace dřevěného objektu coby špitálu spjatého s johanity, kterým charitativní činnost nebyla v žádném případě cizí (*Anděl – Technik 1991*, 21; *Edel 1993*, 58–60). Navíc lokace do areálu kostela svatého Ducha by byla příznačná. Ovšem snahou o ztotožnění se špitálem sv. Zdislavy z Lemberka bychom se vzhledem k pramennému vakuu dostali na poněkud „tenký led“.

Sonda 11/95 bohužel nepřispěla k přesnějšímu zjištění stáří městské fortifikace a v sondě 12/95 nedošlo k nálezu reliktní zděné konstrukce, která byla interpretována na základě magnetometrického měření. Byl zde částečně prozkoumán kostrový hřbitov z mladšího až pozdního středověku (15.–15./16. století).

LITERATURA

Anděl, R. – Technik, S. 1991: Český Dub. Liberec.

Brestovanský, P. – Stará, M. 1998: Archeologické objevy z Českého Dubu (okres Liberec), Archeologie Libereckého kraje 1, 57–65.

Edel, T. 1993: Příběh ztraceného kláštera blahoslavené Zdislavy. Praha.

Edel, T. 2006: Českodubsko v památkách 12.–20. století. Český Dub.

Prostředník, J. 1996: Archeologické výzkumy turnovského muzea v roce 1995, Z Českého ráje a Podkrkonoší 9, 149–180.

Prostředník, J. 1996a: Archeologické výzkumy Okresního muzea Českého ráje v roce 1995, Zpravodaj Muzea východních Čech 22, 11–15.

Prostředník, J. 1999: Archeologické výzkumy Okresního muzea Českého ráje v letech 1997 a 1998, Z Českého ráje a Podkrkonoší 12, 162–194.

Prostředník, J. – Hartman, P. 2005: Záchranný výzkum pozdně středověkých haltýřů v historickém jádru Českého Dubu, Archeologie ve středních Čechách 9, 653–708.

DIE ARCHÄOLOGISCHE UNTERSUCHUNG IM AREAL DER HEILIGENGEISTKIRCHE IN ČESKÝ DUB (BEZ. LIBEREC)

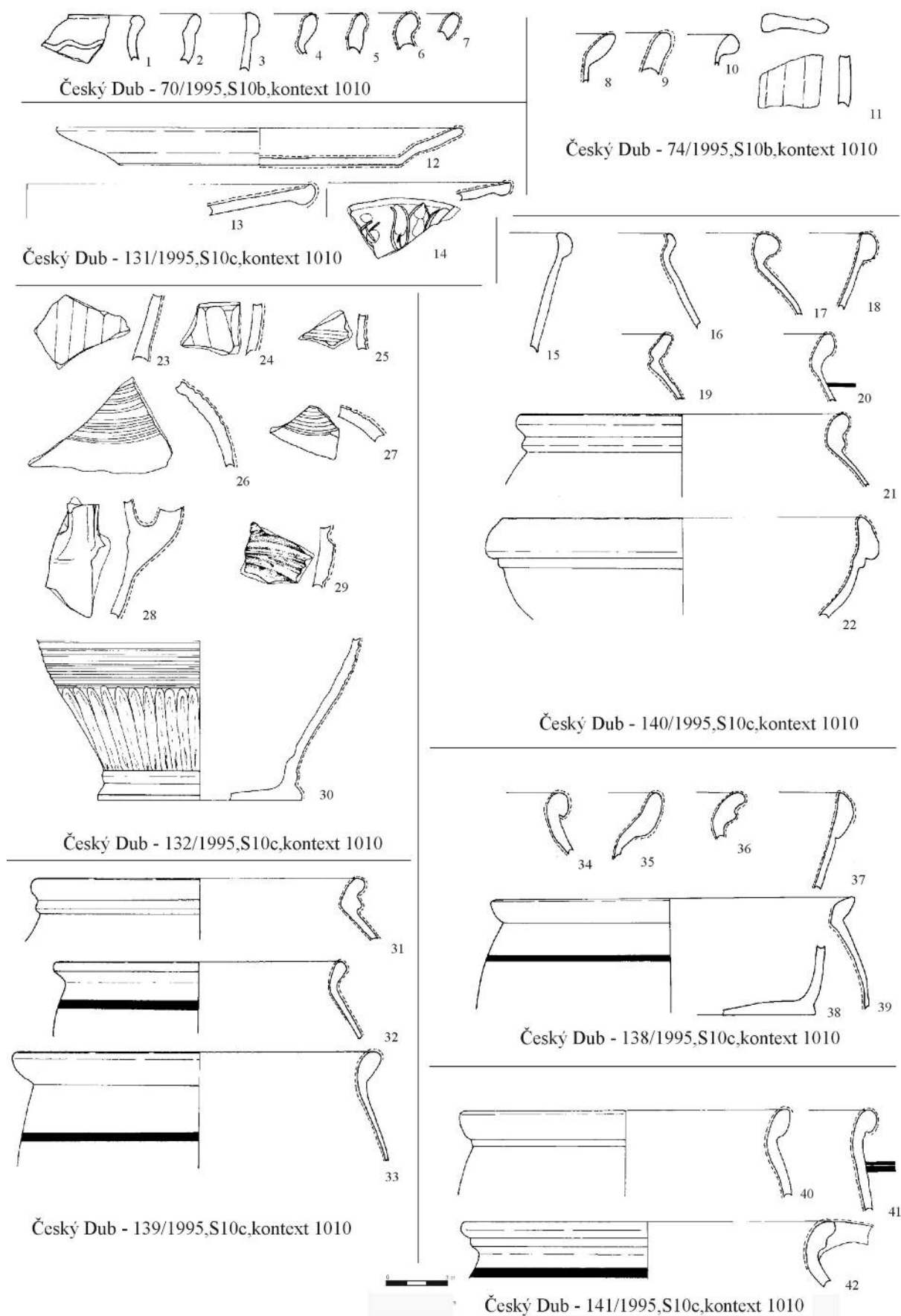
In den Jahren 1995 und 1996 wurde im Areal der Heiligengeistkirche in Český Dub eine archäologische Notgrabung realisiert. Dabei wurde ein Objekt, das in der Literatur mit einem Hospiz (nach Schriftquellen im Jahre 1371 von Ješek von Zvířetice gegründet; Anděl – Technik 1991, 25–26; Edel 1993, 59–60) verbunden ist, untersucht. Es handelt sich um die Ruine eines gemauerten Objektes, die dicht an die nördliche Frontseite der Heiligengeistkirche (zirka 7,5×14,5 m) anschließt. Sie grenzt mit ihrer länglichen Wand an die westliche Burgmauer und beschädigt sie mit vier Schlitzfenstern. Weiter wurde eine Sondage außerhalb des Westumfanges der Stadtbefestigung (vor dem „Hospiz“) angelegt. Dank der weiteren Sonde wurde der Raum zwischen dem Presbyterium der Heiligengeistkirche und dem Pfarrhaus untersucht (Prostředník 1996; 1996a; 1999).

Die Fundsituation in der Ruine des gemauerten Objektes in der Sondage 10/95–96 deckte eine stratigraphische Situation mit mehreren Schichten, welche in vier Hauptetappen von anthropogenen Eingriffen gegliedert werden kann, auf. Die höchste Partie bildeten die Sedimente des rezenten und subrezentens Alters, welche mit der Verwendung des Objektes als Turnhalle (nach dem Jahre 1922) sowie als Lagerplatz für Friedhofsabraum (nach 1948) in Verbindung standen (Kontexte 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036). Tiefer befanden sich Sedimente, welche mit der Zeit der Existenz und des Unterganges der Ruine zusammenhingen (Kontexte 1007, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012, 1013, 1041, 1042). Das Objekt – das Hospiz – selbst stammt vermutlich aus der Zeit nach der Mitte des 16. Jhdts. und kann mit Bauaktivitäten von Jan von Oppersdorf, der im Jahre 1552 den hiesigen Herrenhof kaufte, in Verbindung stehen. Das Gebäude wurde direkt mit der westlichen Stadtbefestigung verbunden und sein Untergang kann in den Verlauf der ersten Hälfte des 17. Jhdts. datiert werden. Diese Tatsache könnte zwei großen Bränden in den Jahren 1634 und 1641 entsprechen (Anděl – Technik 1991, 40).

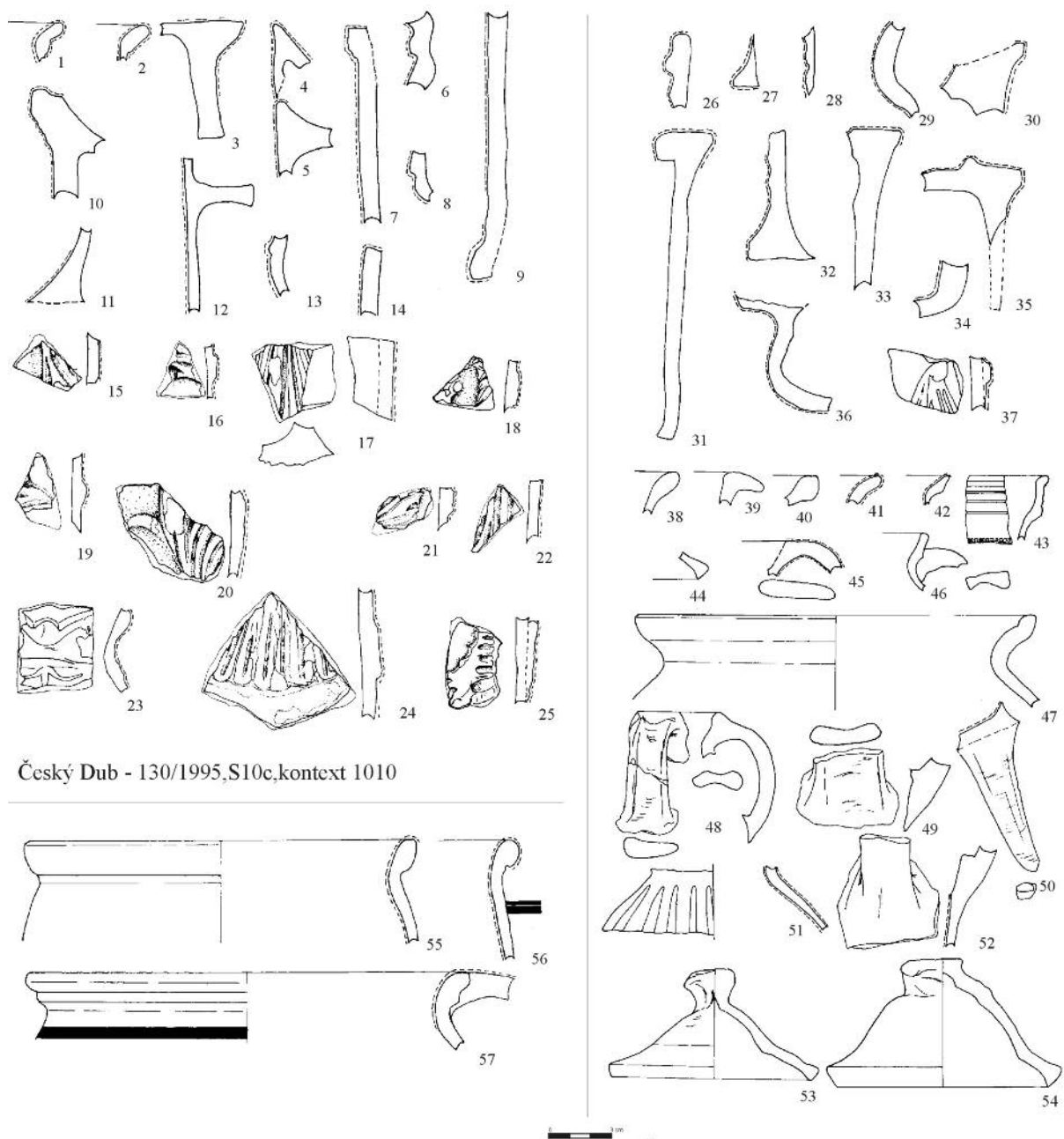
Unter dem Untergangshorizont des Gebäudes wurde die Destruktionsschicht eines weiteren Gebäudes aus Sandstein (1020, 1021, 1046) sowie eine zu ihm zugehörige Brandschicht (1047; weitere Sedimente aus der Zeit der Existenz des Gebäudes 1014, 1022, 1023, 1046, 1051, 1051, 1053) aufgedeckt. Seine Entstehung kann auf Grund des archäologischen Materials in die zweite Hälfte des 14. Jhdts. datiert werden. Das Gebäude ist durch den Brand irgendwann in der zweiten Hälfte des 15. Jhdts. – vermutlich im Zusammenhang mit der Belagerung sowie der Brandschatzung der Stadt im Jahre 1468 – untergegangen. Das Objekt selbst kann höchstwahrscheinlich als „Hospiz von Ješek von Zvířetice“ interpretiert werden. Unter den Sedimenten, welche offensichtlich mit diesem Objekt zusammenhängen, befand sich der Untergangs- und Nutzungshorizont eines Holzgebäudes aus der Zeit von der Mitte des 13. bis zur Wende des 13./14. Jhdts. In die Basalschicht von Sedimenten des anthropogenen Alters und in die Sohle wurden zwei Körpergräber eingetieft.

Offen bleiben die nähere Datierung der Anfänge der Existenz des Gebäudes sowie die Interpretation des Holzobjektes als eines Hospizes in Verbindung mit den Johannitern. Die Lokalisierung ins Areal der Heiligengeistkirche ist daher bezeichnend. Das Einswerden mit dem Hospiz der heiligen Zdislava von Lämberg bleibt nur auf dem Niveau von Hypothesen ohne Quellenstütze.

Die Sonden 11/95 und 12/95 deckten teilweise den Körperfriedhof aus dem jüngeren bis späteren Mittelalter (15.–16. Jhd.) auf.

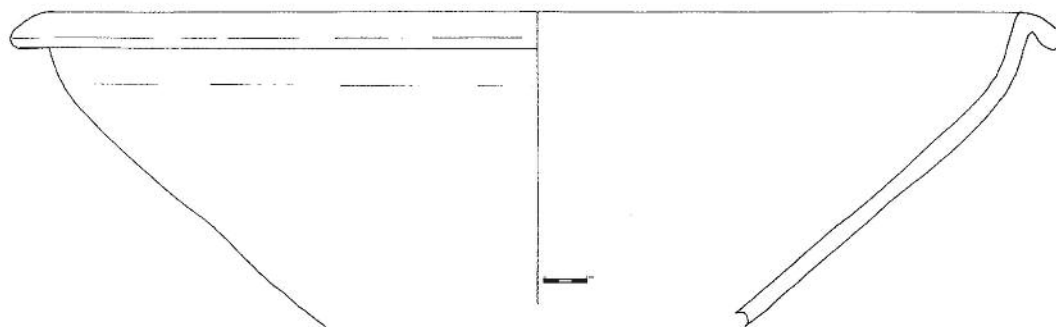
Obr. 21. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1010, přírůstková čísla 70, 74, 131, 132, 138, 139, 140, 141/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

Český Dub - 130/1995,S10c,kontext 1010

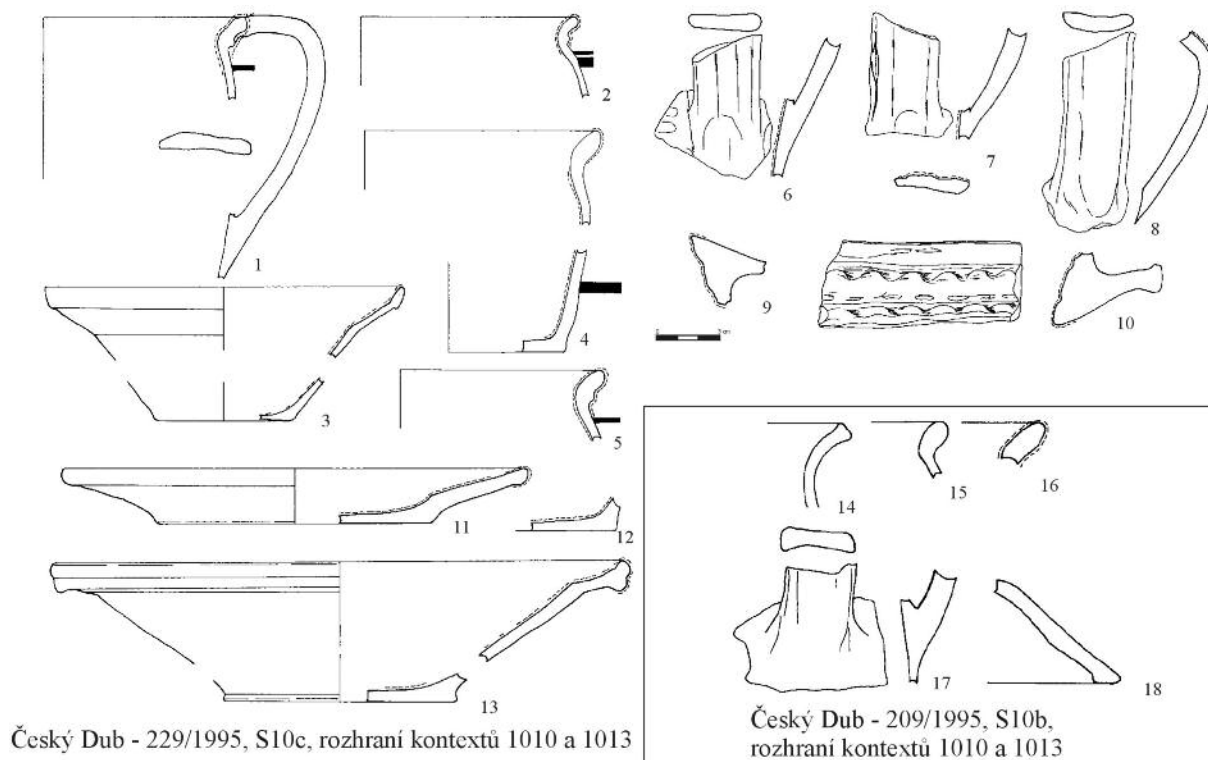
Český Dub - 141/1995,S10c,kontext 1010

Český Dub - 230/1995,S10c,kontext 1010

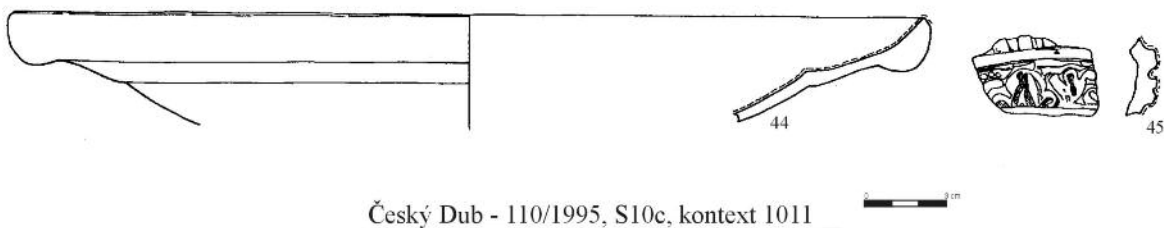
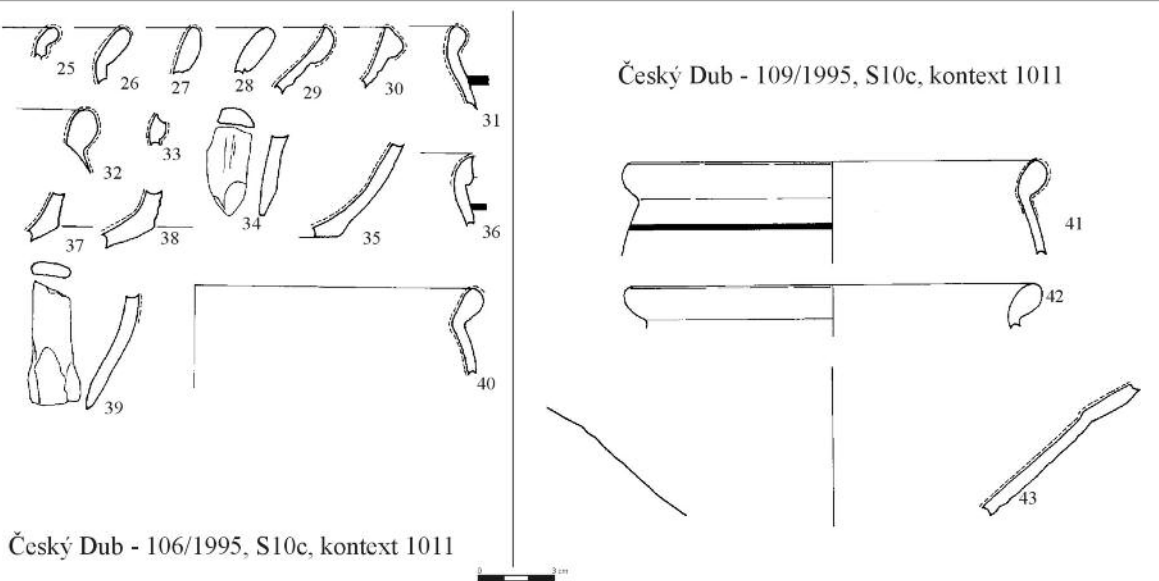
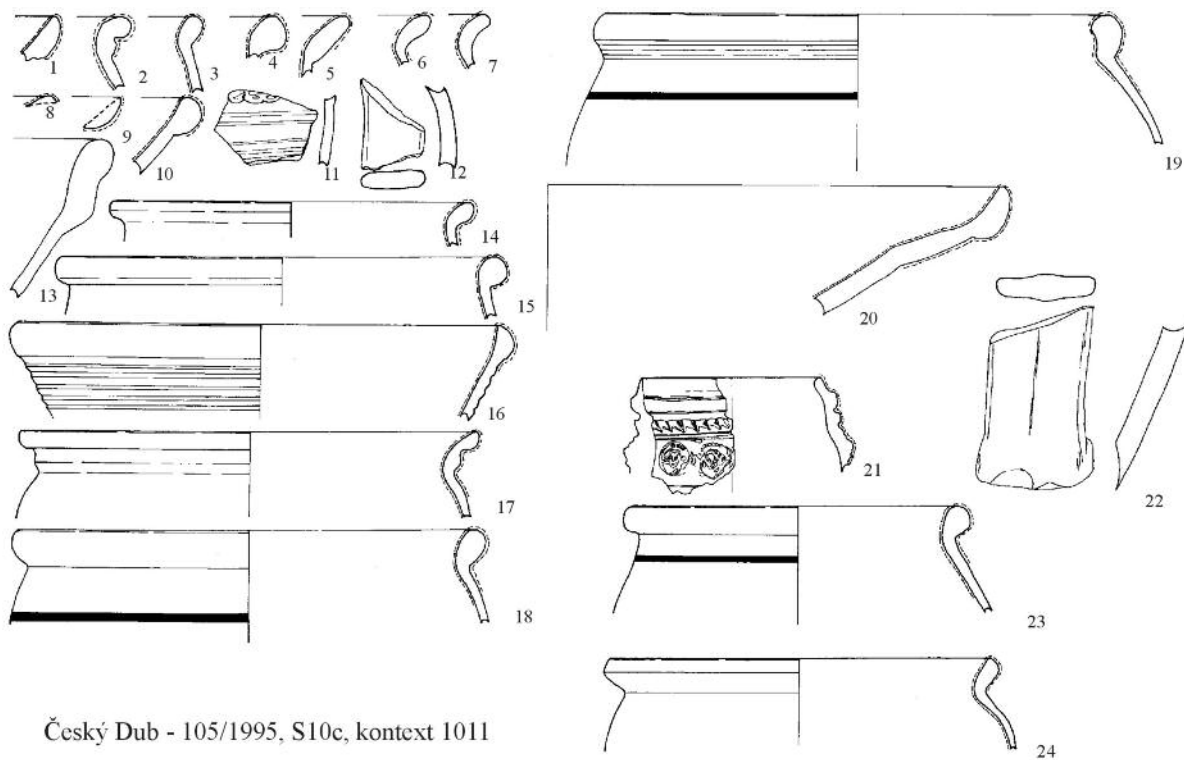

Český Dub - 137/1995,S10c,kontext 1010

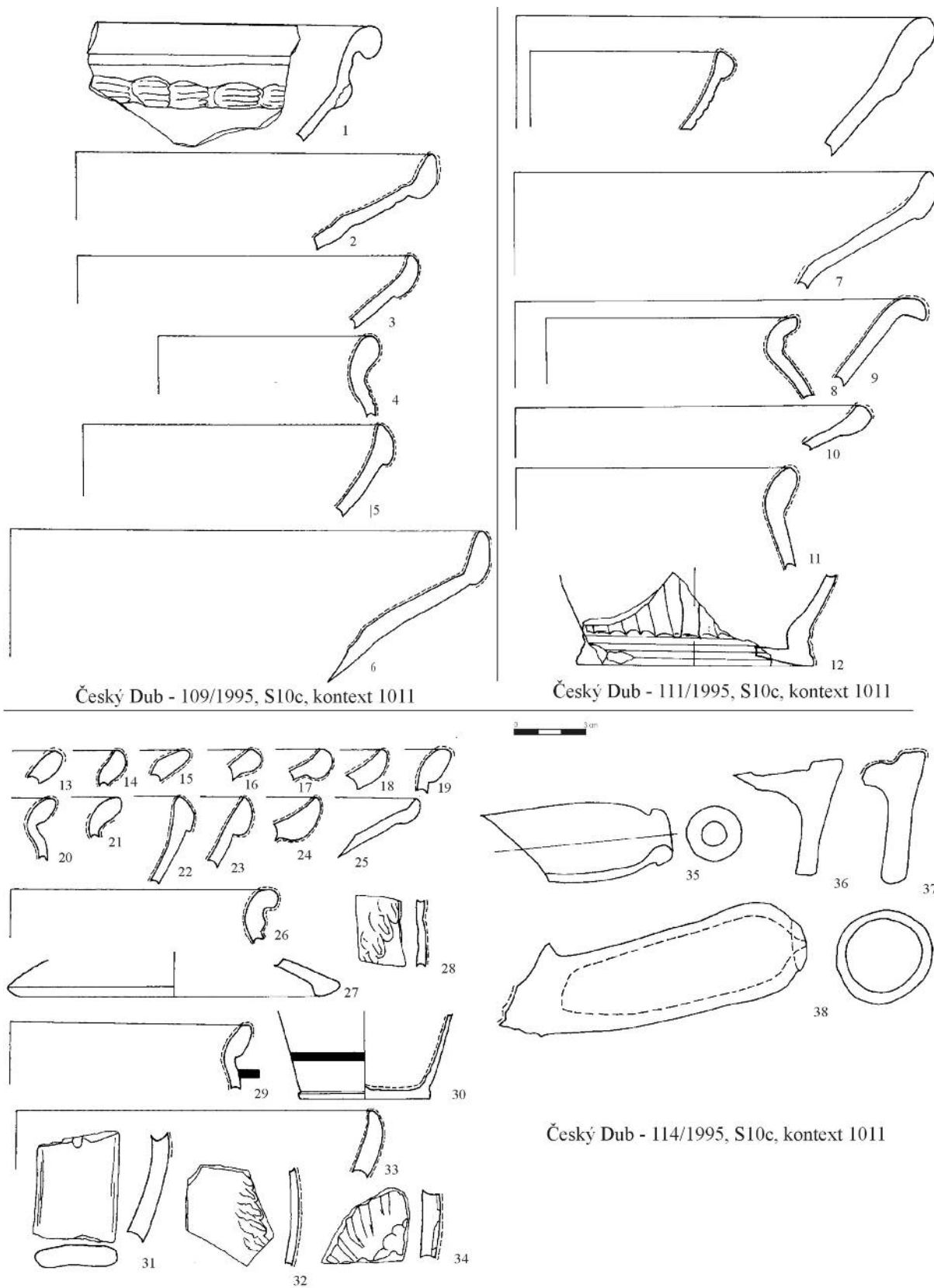
Obr. 22. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1010, přírůstková čísla 130, 137, 141, 230/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

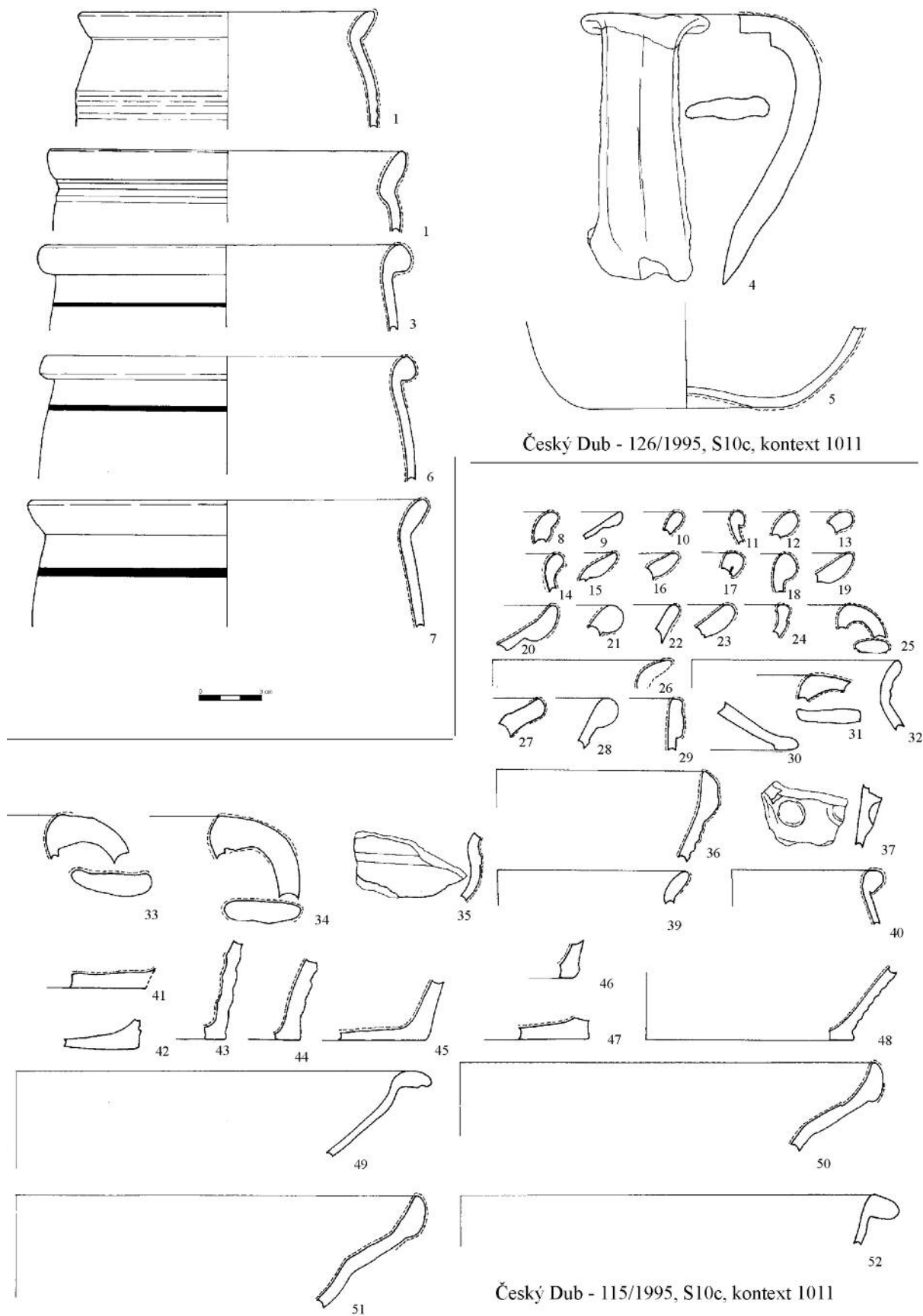
Obr. 23. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1010–1013, přírůstková čísla 209, 229, 138/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

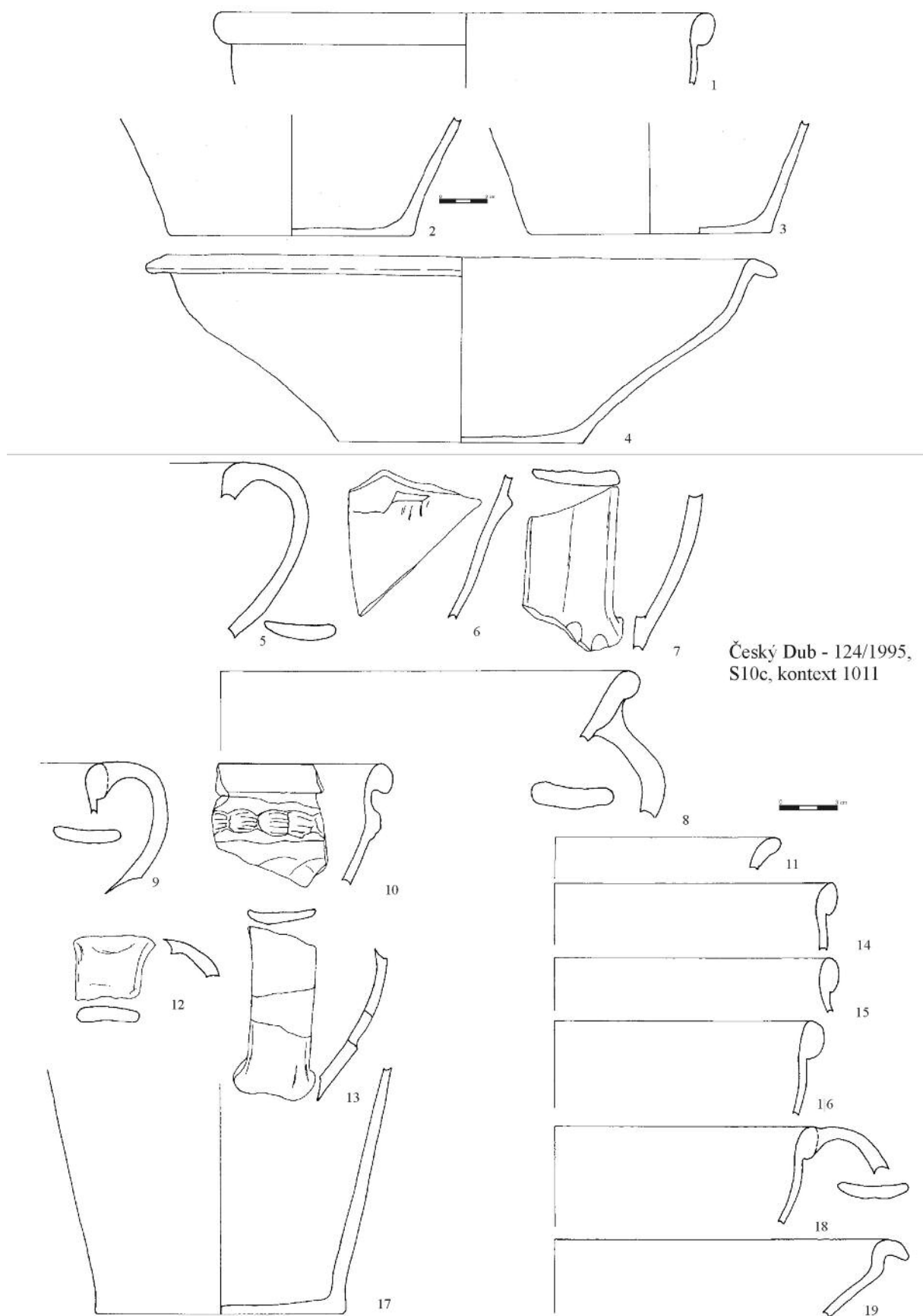
Obr. 24. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 105, 106, 109, 110/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

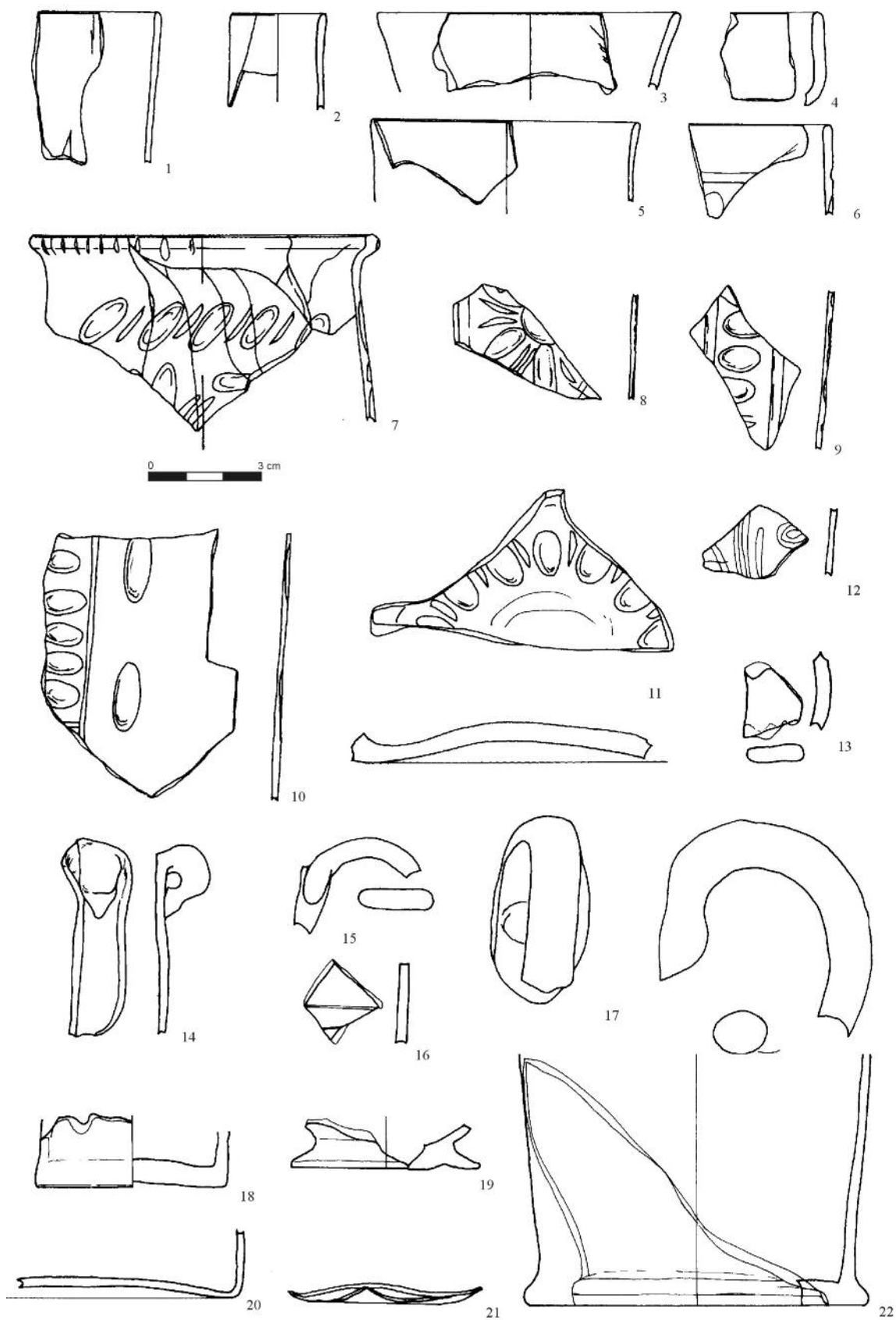
Obr. 25. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 109, 111, 114/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

Obr. 26. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 115, 126/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

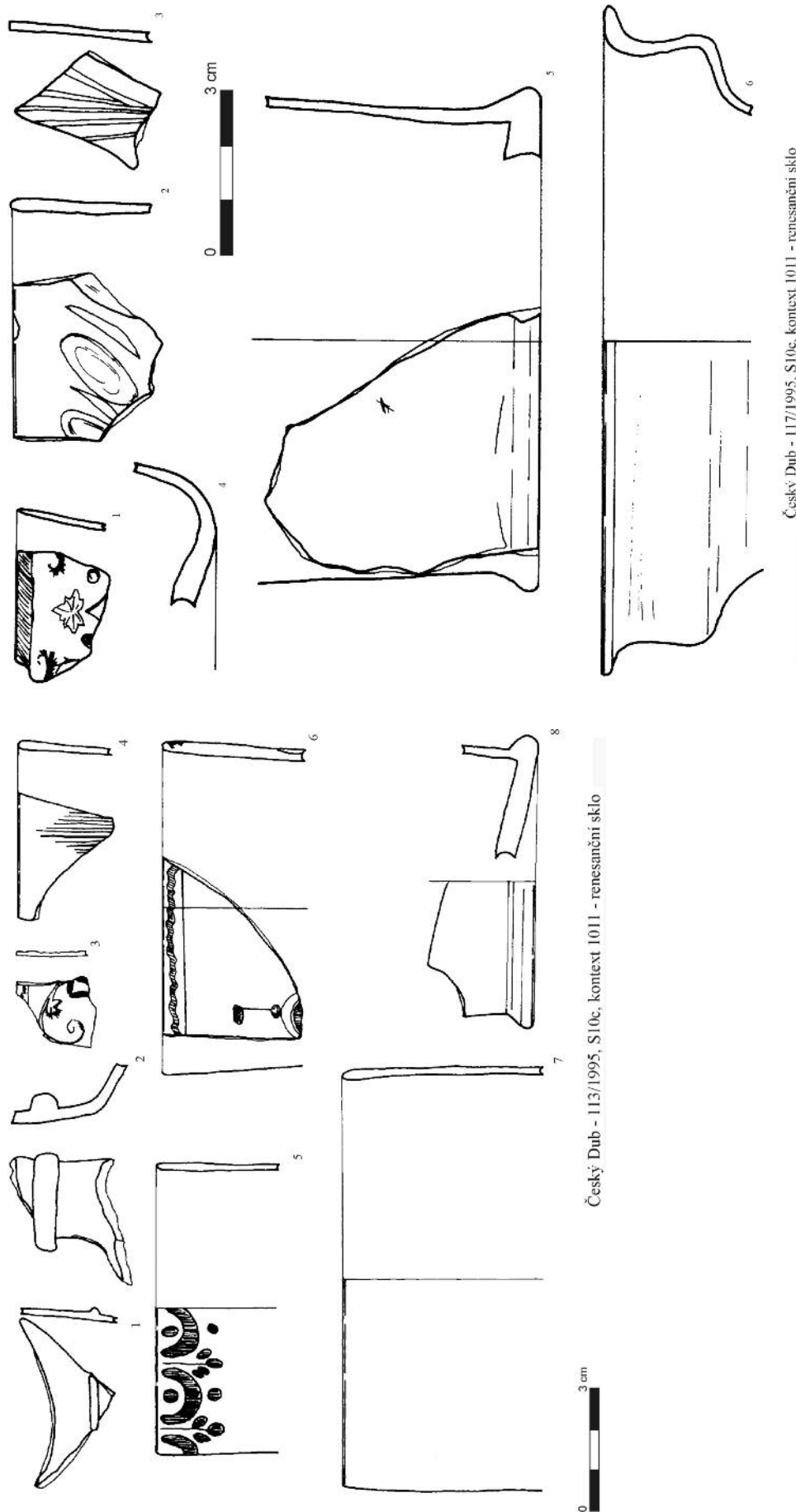

Obr. 27. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 124/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

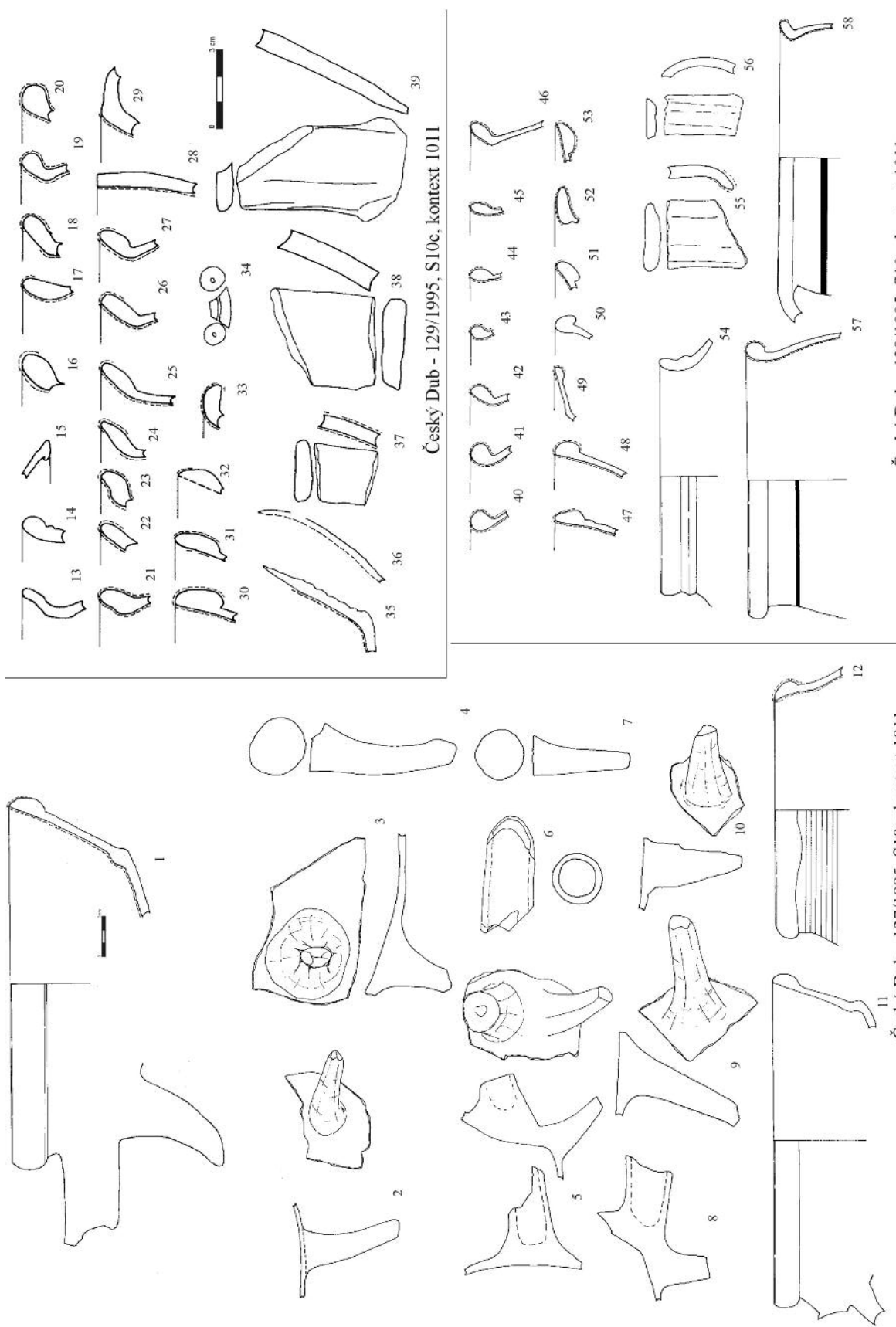
Český Dub - 143/1995, S10c, kontext 1010 - renesanční sklo

Obr. 28. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1010, přírůstková čísla 143/95, renesanční sklo. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

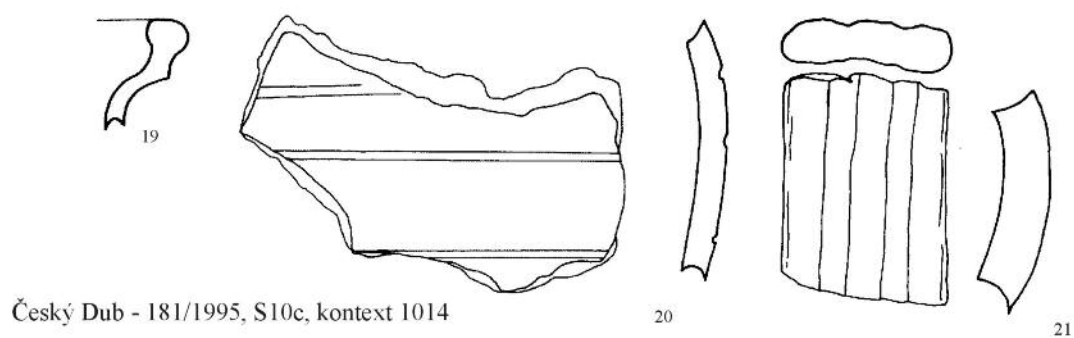
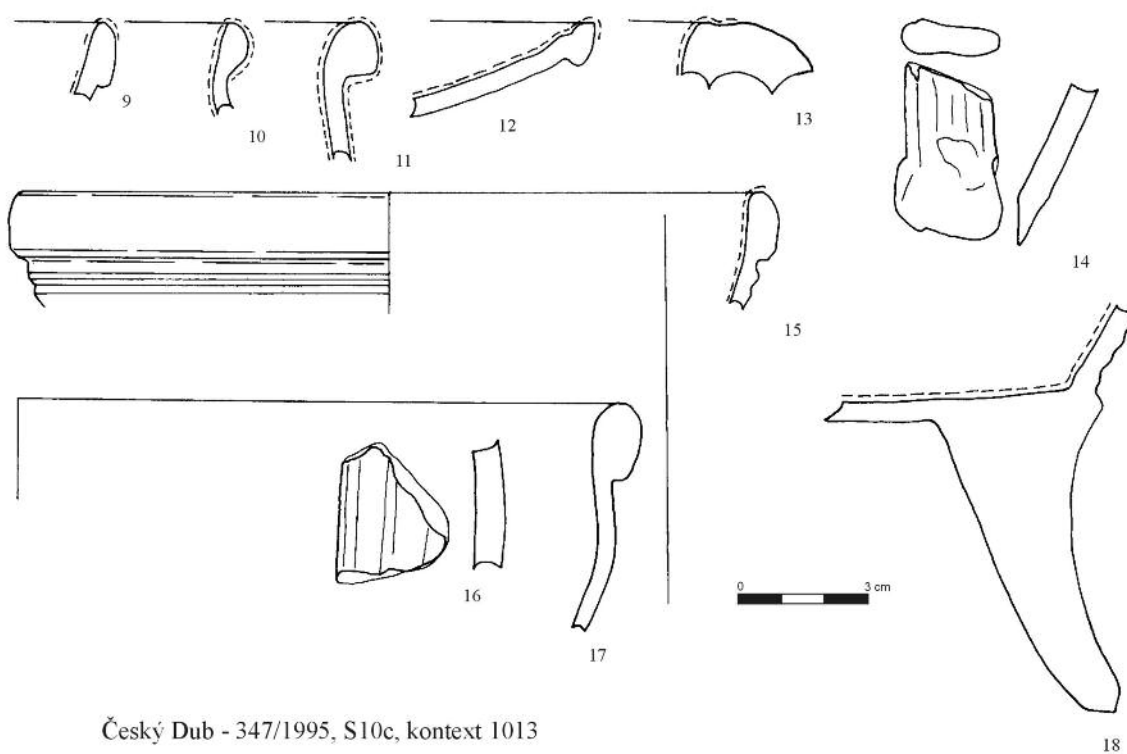
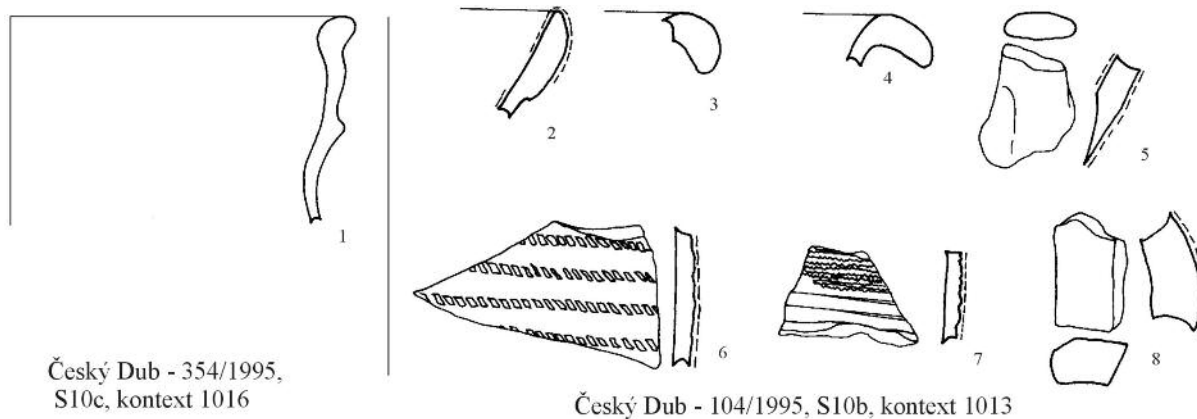

Obr. 29. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 113/95, renesanční sklo. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

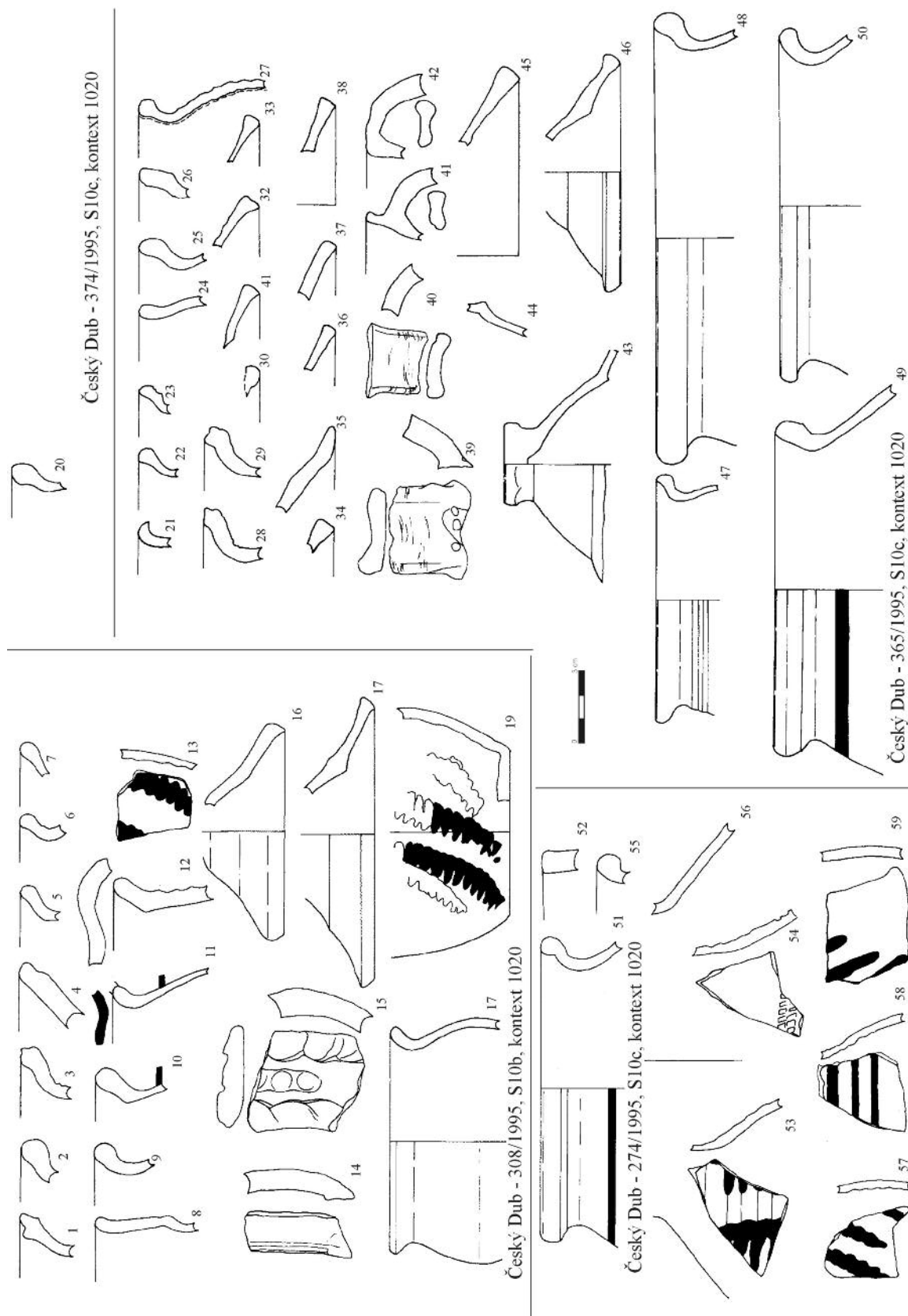
Obr. 30. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 117/95, renesanční sklo. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

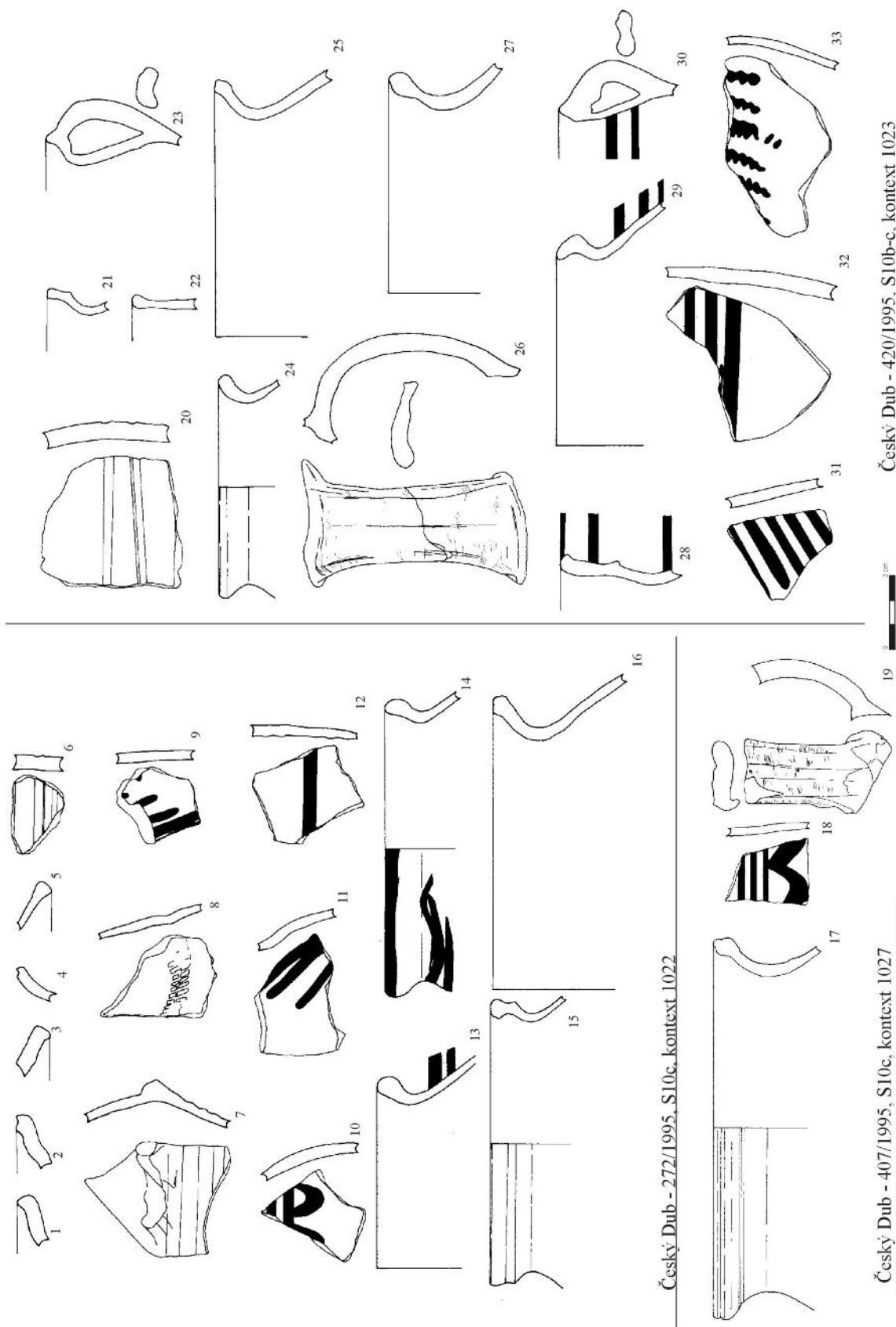
Obr. 31. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1011, přírůstková čísla 127, 128, 129/95. Horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1)

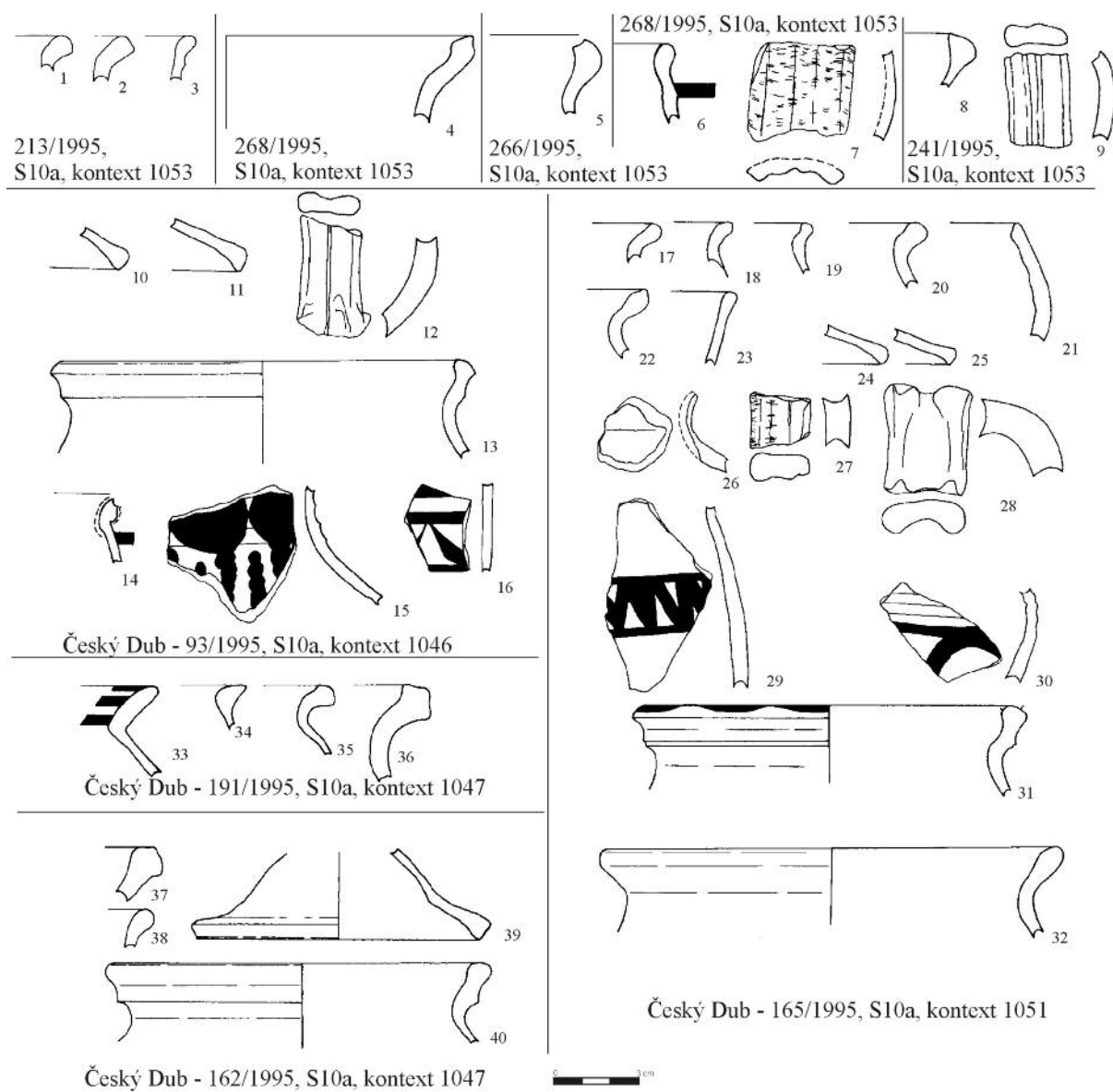
Obr. 32. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontexty 1013, 1014, 1016, přírůstková čísla 104, 347, 181, 354/95. 1013: horizont „špitálu Jana z Oppersdorfu“ (NO1); 1014: horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“ (VS2), 1016: výplň vkopu pro městskou hradbu (VS2)

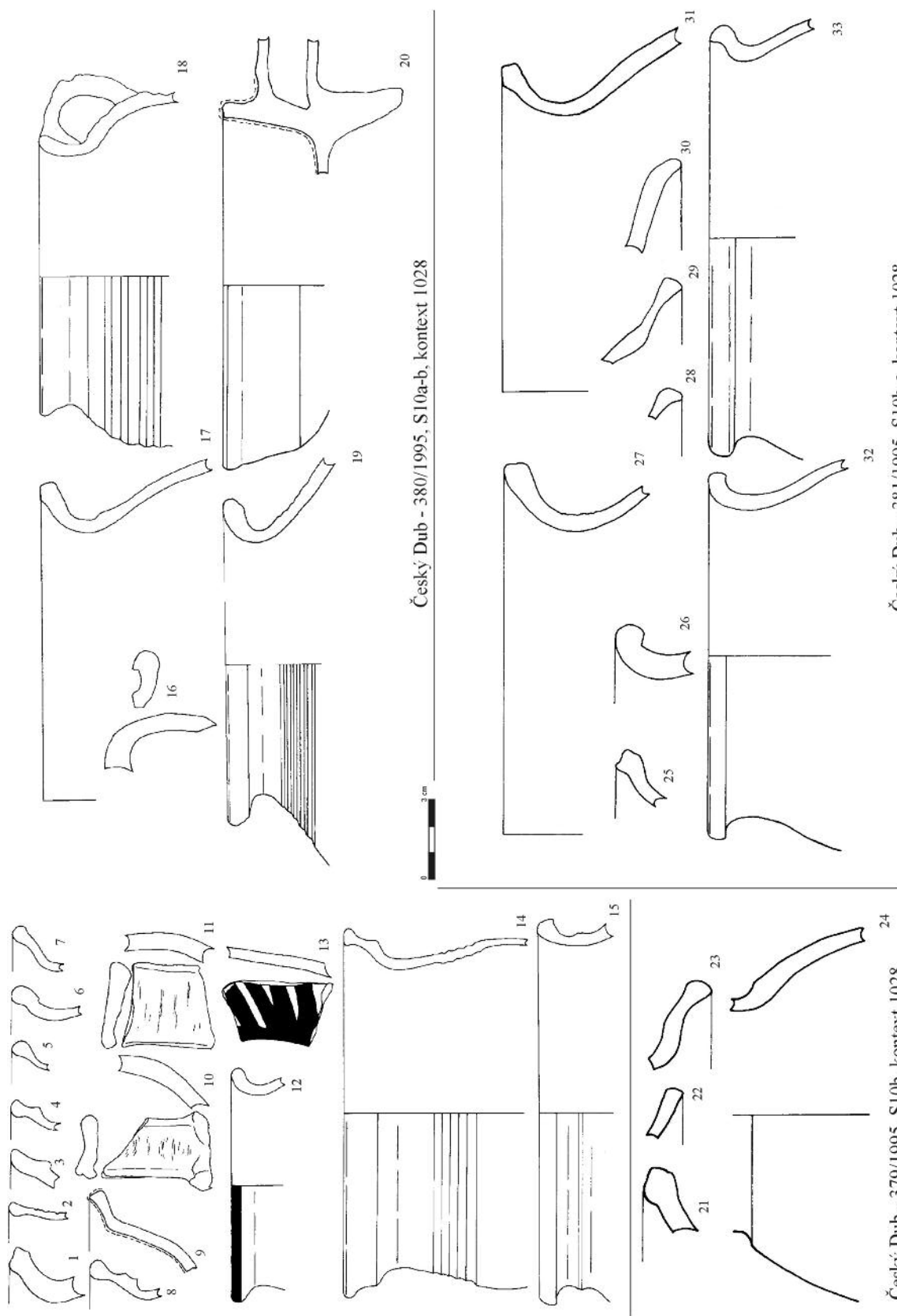
Obr. 33. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1020, přírůstková čísla 208, 274, 365, 374/95. Horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“ (VS2)

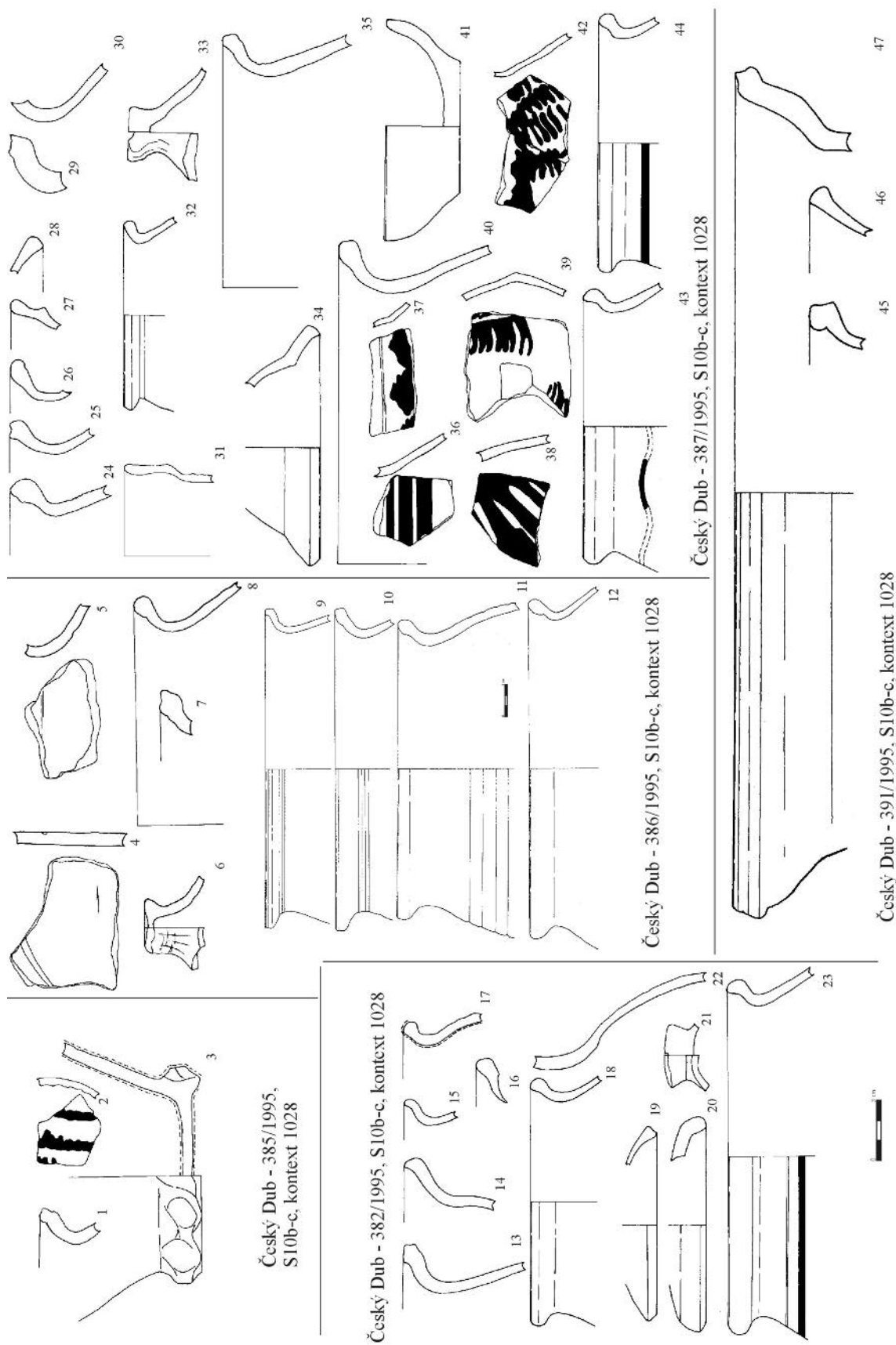

Obr. 34. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontexty 1022.1023, 1027, přírůstková čísla 272, 407, 420/95, 1022, 1023; horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“ (VS2); 1027: horizont „1. dřevěné stavby“ (VS1–VS1/2)

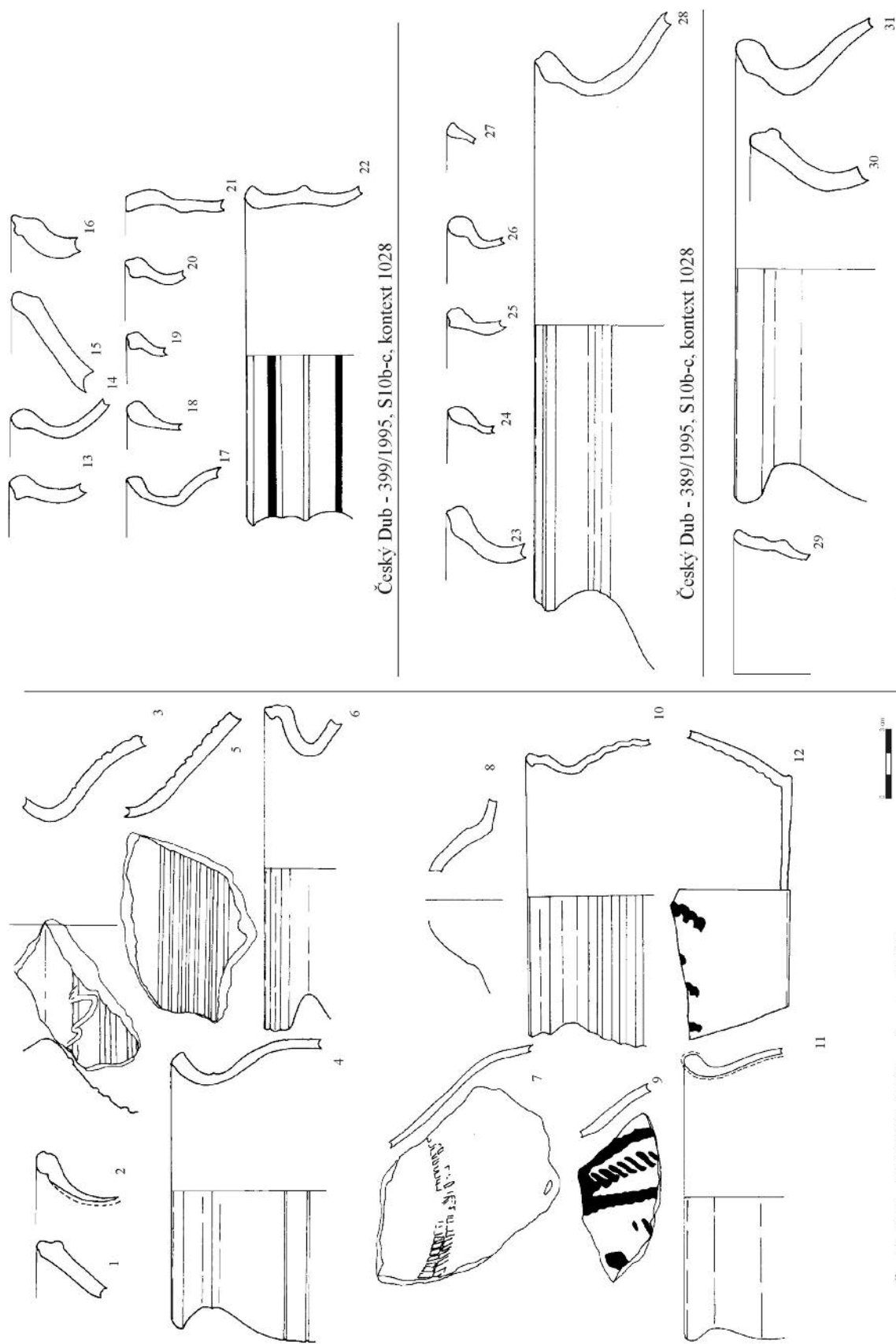

Obr. 35. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96 (sektor 10a), 1046, 1047, 1051, 1053, přírůstková čísla 93, 162, 165, 191, 213, 241, 266, 268, 405/95. Horizont „špitálu Ješka ze Zvířetic“ (VS2)

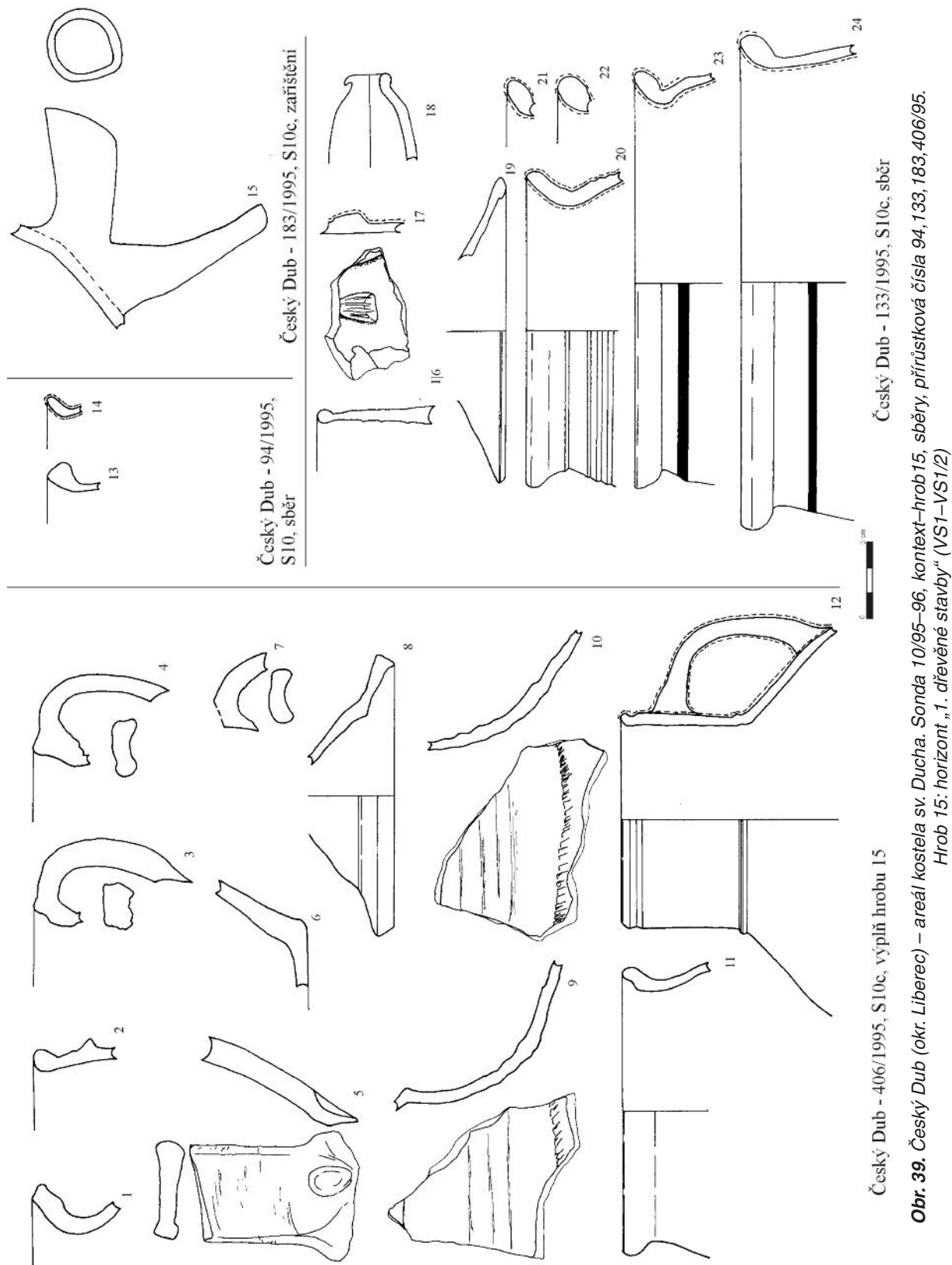
Obr. 37. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1028, přírůstková čísla 382, 385–387, 391/95. Horizont „1. dřevěné stavby“ (VS1–VS1/2)

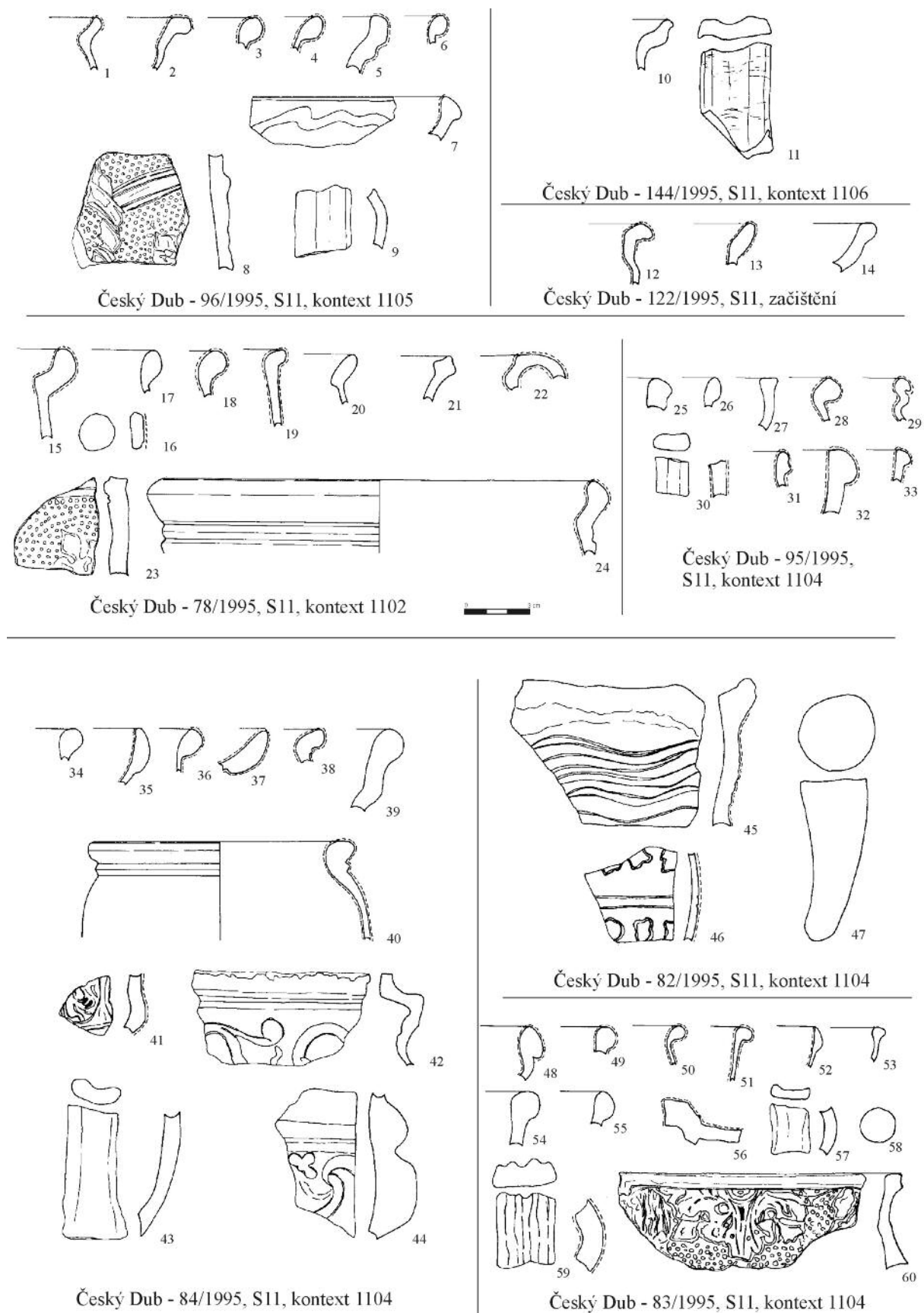
Český Dub - 388/1995, S10b-c, kontext 1028

Český Dub - 411/1995, S10b-c, kontext 1028

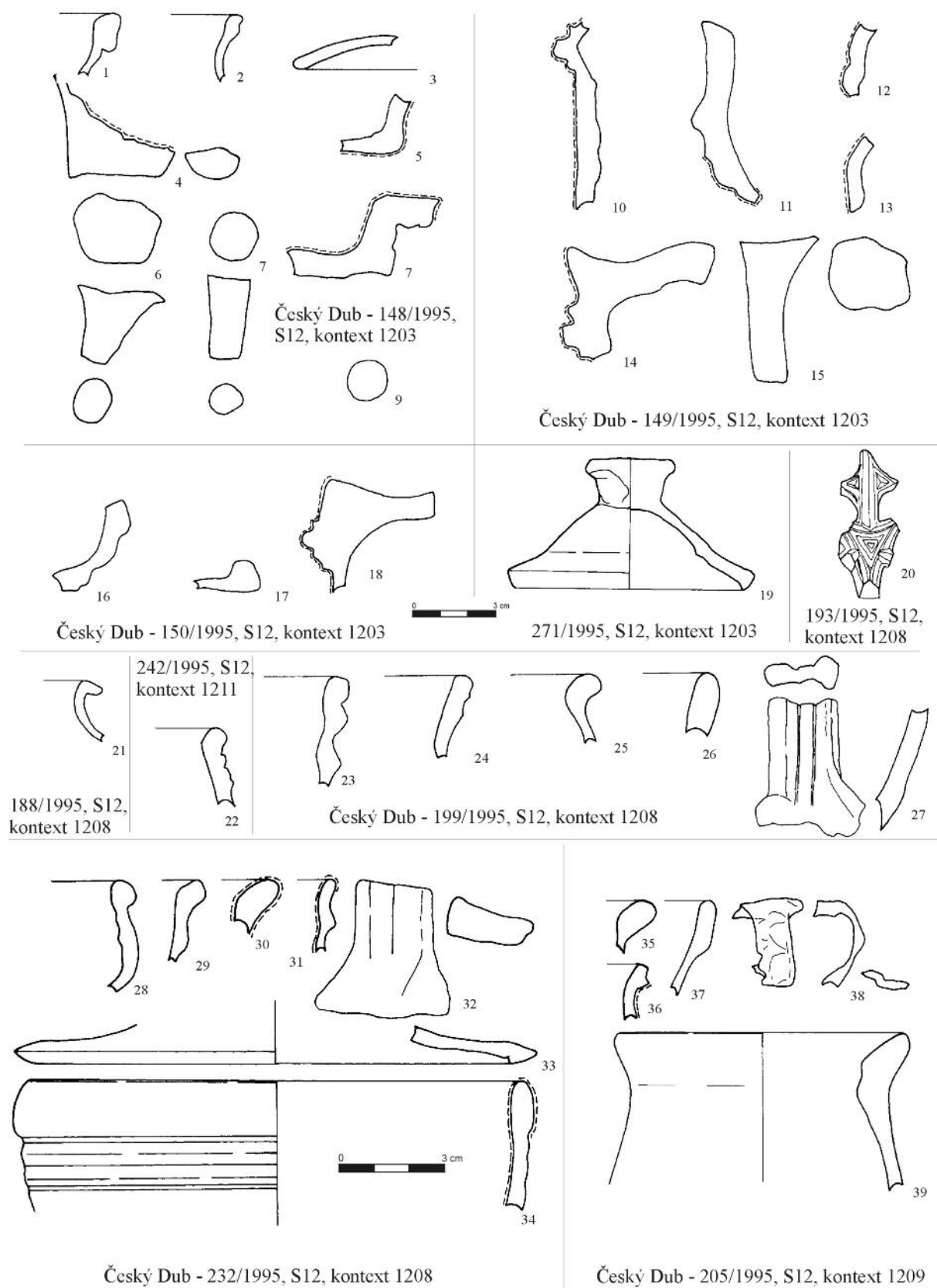
Obr. 38. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext 1028, přírůstková čísla 388, 389, 399, 411/95. Horizont „1. dřevěné stavby“ (VS1–VS1/2)

Obr. 39. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 10/95–96, kontext–hrob 15, sběry, přírůstková čísla 94, 133, 183, 406/95. Hrob 15: horizont „1. dřevěné stavby“ (VS1–VS1/2)

Obr. 40. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 11/95, kontexty 1102, 1104–1106, začištění, přírůstková čísla 78, 82–84, 95, 96, 122, 144/95

Obr. 41. Český Dub (okr. Liberec) – areál kostela sv. Ducha. Sonda 12/95, kontexty 1203, 1208, 1209, 1210, 1211, přírůstková čísla 148–150, 188, 193, 199, 205, 232, 242, 271